

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDEELINGEN VAN DEN BOND DER OOSTVLAAMSCHE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van den Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent
Penningmeester :
CL. TREFOIS, Steenhouwerstraat, 36,
Ledeberg-Gent Postcheckr. 111.318

Redactie van Oostvl. Zanten :
Prof. Dr. P. DE KEYSER,
Egmontstraat, 14, Gent
Clemens TREFOIS, J. BOES.

De Reuzen van Gent en het Heilig Bloedkapelleke⁽¹⁾

door Lod. LIEVEVROUW-COOPMAN.

In *Volkskunde* (1890) verscheen een beschrijving van een Reuzen-omweging te Brussel. In dezen stoet gingen de Reuzen van Antwerpen, Brussel, Mechelen, Nieuwpoort, Veurne, Geeraardsbergen, Dendermonde en nog andere steden zoowel uit het Vlaamsche- als Walenland.

In *Volkskunde* (1901) verscheen een artikel over een tweeden Reuzen-omweging insgelijks te Brussel gehouden. Hier waren nagenoeg dezelfde Reuzen aanwezig als in den eersten omweging; men ziet er nu ook het *Ros Beiaard* van Dendermonde, met *Karel de Groote* gevolgd door zijn hofheeren en den dapperen *Roeland* en, voegt de schrijver er bij, men hoorde er oude liederen zingen door de dansersmaatschappij de *Lichte Gentenaars* !

De schrijver van het artikel heeft zich hier bepaald vergist. Misschien bedoelt hij dat de *Lichte Gentenaars* deelgenomen hebben aan een danswedstrijd, zoo als dit meermalen gebeurde; maar wat het zingen van liederen betreft, weten wij voorzeker dat zij nooit een snaar voor de zangkunst voelden trillen.

In de beschrijvingen van beide aangehaalde omwegingen

(1) Als aanvulling van een artikel : « De Reuzen van Gent », verschenen in de afl. 6 van den 14^{en} Jaargang (1939).

wordt geen melding gemaakt van **Gentsche Reuzen**, om de eenvoudige reden dat zij niet bestonden; maar dat ze bestaan hebben, daarvan liggen de bewijzen voor ons.

Wat is er dan met onze Reuzen gebeurd? Wanneer zijn zij ontstaan en wanneer verdwenen? Welk was hun beteekenis?

Deze vragen schenen ons wel de moeite waard om nader onderzocht en zoo mogelijk opgelost te worden.

Al spoedig bleek het dat wij onze Reuzen te danken hadden aan een gebeurtenis — heelemaal uit het geheugen der Gentenaars verdwenen — en die vroeger tot groote plechtigheden aanleiding gaf.

De **Gentsche Reuzen** staan namelijk in verband met het **Heilig Bloedkapelleke**, een vroeger zeer bekende bidplaats, waarvan nog alleen de Gentenaars zich den naam herinneren, en waarvan de oprichting het gevolg was van een mirakel verspreid en beschreven in den **Vermaeckelijken Ghendtschen Omganck**⁽¹⁾ en in de **Geschiedenis van het klooster der eerw. Paters Eremiten Augustijnen**⁽²⁾.

Nicolaus Crusenius, geschiedschrijver van de Orde der Augustijnen, schrijft als volgt:

« In het klooster van Gent, gebeurde in het jaer 1354 eene wonderbaere en verhalenswaerdege zaek. Op eene zekere nacht zyn twee dieven in de kerk der Augustynen gebroken, en nadat zy al de kerkelyke ornamenten zooveel zy konden genomen hadden, hebben zy de geconsacreerde Hostiën medegenomen. Reeds waren zy tot binnen de parochie Eckerghem gekomen, als zy het noodig vonden de H. Hostiën in de aerde te delven, opdat dit Sacramenteel Brood hunnen diefstal niet zoude openbaeren. Deze groote dieven, hierdoor de daed tot opzoeking onmogelyk geloovende, verwyderden zich in gerustheid van daer. De eenen begon nothans zyn geweten te knagen, en deze, die een weinig te vooren door de boosheid van deze heiligschendery het geduld van God niet gevreesd had te tergen, vreesde Hem door deze oneer te beleedigen. Aldus keerde hy terug, om door het een of ander teeken, de onwaerdige plaets waer het H. Sa-

(1) Gedrukt bij Hendrik Saetreuver, stadts-drucker in de Brabantt-straete, in de witte Duyve (1687).

(2) Door den Eerw.-Pater Ambrosius Keelhoff, religieus van hetzelfde klooster (1864).

crament gedolven lag bekend te maken, vooraleer het door menschen of dieren zoude begaen worden.

Maer, o wonder ! hy vond de H. Hostiën niet wit gelyk hy dezelve daer begraven had, maer geheel met bloed bedekt. In den vroegen morgen geleide een herder zyne schapen te grazen naer deze weide; en, ziet een nieuw wonder ! De schapen omtrent deze plaets gekomen zynde, bleven zy allen staen als of zy door den bliksem getroffen waren, en dan vergaderden sy zich rondom in eenen kring, en al knielende bewezen zy groote eer aen het H. Sacrament. Met verbaesdheid naderde de herder, om de oorzaak van dit wonder te vernemen; en digter by gekomen zynde, zag hy de aerde vochtig van het bloed en daerby de H. Hostiën. Zoodra hy zich van de zaak overtuigd had, niet denkende hetgene hy zag met de schapen te aanbidden, liep hy op het spoedigste naer de parochie en maekte dit wonder van God bekend. De Paters Augustynen dit vernomen hebbende, zyn met een solemnele processie uit de stad gegaen, en hebben het mirakuleus Bloed en de H. Hostiën naer hunne kerk gebragt.

Menigvuldige wonderen zyn sedert dien gebeurd en overvloedige gratiën bekomen door die welke het H. Sacrament van Mirakel vereerden. »

Tot eeuwig aandenken van deze gebeurtenis werd, ter plaatse waar de H. Hostiën gevonden waren, een kapelleken opgericht dat den naam kreeg van **Onze Lieve-Vrouwenhuizeke** of **Onzer Vrouwen kapelle** maar door het volk het **Heilig Bloedkapelleke** werd genoemd. Het stond op het einde der **Ekkergemstraat**, op den spriet waar de straat zich in twee splitst, de linkerkant loopende naar de **Coupure**, de rechterkant wezende den huidigegen **Oude Kerkweg**.

Laten wij hier terloops herinneren dat een soortgelijk mirakel wordt vermeld te Sint Denijs-Westrem bij Gent, in het jaar 1686.

Drie dieven, twee Gentenaars en een Waal, roofden al het zilverwerk in de Sint-Maartenskerk te Kortrijk. Zij kwamen met hunnen buit naar Gent, elk langs een anderen weg; de Waal die de H. Hostiën droeg, in een zilveren bus gesloten, gekomen aan Maaltebrugge, werd zoodanig door vrees bevangen, dat hij de bus in een put met water wierp. Ook dâar, vertelt de legende, kwam een herder met zijn schapen voorbij en ook dâar vielen de schapen op hunne knieën. Gevangen genomen, bekende de dief zijn misdaad. De put werd onderzocht en de bus er uit gehaald.

Daar ook werd een kapelleke gebouwd, dat er nog staat, en men **Het Putje** noemt.

Oude Gentenaars hebben wel eens van de **Putjesdagen** hooren spreken; daarover later meer.

De P.P. Augustijnen richtten van het eerste oogenblik af, een bedevaart in die echter maar zelden naar het **H. Bloedkapelleke** ging, omdat, eens buiten de Turrepoort gekomen, — waarbij de brug lag die de **Poele** met de **Hoogstraat** verbond — men volop in bosch en wildernis was; de eenige gebaande weg was van aan de poort tot aan het **Rijke Gasthuis**, — een abdij en hospitaal voor melaatschen, — ter plaats waar zich nu de kerk der Predikheeren verheft. Daar gekomen ontdeed zich de geestelijkheid van haar beste kleeren, ornamenten, standaard en baldakijn, om zich verder door boom- en struikgewas naar **Ekkergem** te begeven. Na aldaar een **antifoon** en een **Oremus** te hebben gezongen, keerde men weer naar het **Rijke Gasthuis** alwaar de kleederen en ornamenten terug aangetrokken werden om huiswaarts te gaan.

Het **H. Bloedkapelleke** werd tijdens den eersten beeldenstorm (1566) verwoest, en herbouwd in 1621 dank zij de mildheid van **Albert en Isabelle** (1598-1621); het werd van buiten mooi versierd en van binnen met schilderijen behangen.

Op het einde der 17^e eeuw versierde **Lieven Thijsebaert**, achtste pastoor van **Ekkergem**, het kapelleken met een marmeren vloer en een marmeren altaar; het bleef aldus bestaan tot in 1797, waarop het als nationaal goed verkocht en afgebroken werd.

In het jaar 1580 werden de kerken van Gent voor de tweede maal, door de beeldenstormers aangevallen. De kerk der Augustijnen, die bij den eersten storm reeds zooveel had geleden werd bijna totaal verwoest. Wat er nog van de kerk en het klooster overbleef, werd in 1582 openbaarlijk verkocht om afgebroken te worden. De verkooping bracht 184 pond grooten op (nagenoeg 1987 fr.).

Dwars door het klooster dat zich uitstreckte van aan de **Lievestraat** tot aan het **Kriekerijstraatje**, trok men een straat, de huidige **Academiestraat**, die de **Sint Margeriestraat** met de **Augustijnenkaai** verbond.

Een zekere **Thomas Vander Craijen** kocht den refter en de

keuken om er bruiloftsfeesten — eigenlijk een danszaal — in te richten.

Al de paters van het klooster der Augustijnen, die nochtans de populairste van Gent waren door hunne wijdvermaarde school, — « waer zij de Jonckheyt instrueren ende doceren in de Latijnsche en Grieksche taele gratis » — hadden burgerskleeren aangetrokken of hadden het heil in de vlucht gezocht.

Slechts in 1584 toen Gent terug onder het bewind van Spanje kwam, keerden zij weder, en Pater **Jan Cools**, prioor der Augustijnen te Ieper, werd als prioor te Gent aangesteld. **P. Cools** was beroemd om zijn welsprekendheid; men noemde hem den vlaamschen **Cicero**. Hij was daarenboven zeer boetvaardig, uiterst streng voor zich zelf en zeer toegevend voor zijnen evennaaste. Hij preekte in al de kerken van Gent, altijd onder een grooten toeloop van volk.

Met de geldelijke hulp van den Magistraat der stede, de toelagen van de abten van Baudeloo, Sint-Pieter en Drongen, en de liberale giften van de edelen en groote burgers van Gent, zooals de **Borluut's**, de **Hellin's**, de **Van Wassenhove's**, enz., bouwde hij een nieuwe kerk en een nieuw klooster. En in 1587 besloot hij dat de **H. Bloedprocessie** jaarlijks naar het **H. Bloedkappelle** zou gaan.

Deze processie noemde men de **processie van devotie** en was als volgt samengesteld :

« Het beginsel maken de studenten van 't collegie der P. P.
« Augustijnen te voet met vaentjes van 't Hooghweerdighste
« Sacrament ende miraculeus H. Bloedt, tot teeckens van Godt-
« vruchtighe devotie.

« Vóór en tusschen de studenten worden gedraghen de Lof-
« en eeretitels van het alder heylighste mysterie, benevens vaan-
« dels van den H. Vader Augustinus, Firmament der Kercke,
« ende hemelsche leeraar van deze materie.

« Hier naer standaers ende vaendels, vercierde Tortsen van de
« Neeringhen ende Vergaedinghen.

« Voorts het Kruys met de Religieusen, Flambeeuwen, de Hee-
« ren Provisieers en Dekens van 't menigh-jarigh Gulde onder
« den titel van 't H. Bloet; naer dese de Religieusen van de vier
« (biddende) Orders met flambeeuwen, eyndelick het Hoogh-
« Weerdigh H. Sacrament des Autaers. »

Deze processie onderging groote wijzigingen in 1622; ter

zelfder tijd stichtten de P. P. Augustijnen een tweede processie, genaamd **Processie van recreatie later ommegang en kavalkade**.

De **processie van devotie** ging uit des morgens, te tien uur, na de hoogmis, en de **processie van recreatie** te drie uur 's namiddags, op denzelfden dag, doch gemiddeld maar eens alle tien jaren.

Wij vinden voor het eerst een beschrijving van dezen Ommegang in 1662. Ze verschilt merkelyk met die van devotie⁽³⁾ :

Vooraan reden trompetters en vaandeldragers te paard en dan volgden de praalwagens van de **Maagd van Gent**, van de **Maagd van Vlaanderen** en allerhande zinnebeeldige voorstellingen betrekkelijk het Oud en Nieuw Testament, en tot slot de **Reus** en de **Reuzinne met hun vier kinderen**.

Deze ommegang doortrok de volgende straten : **Geldmunte**, **Veerleplaats**, **Vischmarkt**, **Lange munt**, **Vrijdagmarkt**, **Zandberg**, **Mageleinstraat**, **Kalanderberg**, **Volderstraat**, **Kouter**, **Veldstraat**, **Hooiaard**, **Drabstraat**, **Hoogstraat**, **Peperstraat**, **Burgstraat**, **Gevat** en **Lievebrug** en zoo naar het klooster.

Hier is dus voor de eerste maal spraak van de **Gentsche Ommegangs Reuzen** die zonder twijfel van af den eersten uitgang (1622) bestonden en die wij in alle andere ommegangen terugvinden.

In 1664 hebben wij een niet officieele beschrijving van dezen ommegang, die eigenlijk zijn vermakelyken kant belicht.

Hij ging uit ter gelegenheid van het bezoek van zijne Excellentie den **markies van Caracena**, Spaansch Gouverneur, die op weg was naar Antwerpen om zich voor Spanje aldaar in te schepen⁽⁴⁾.

« Synde haere Exc. den marquis van Caracena, etc., gister
« avondt gekeert van de stadt van Brugghe binnen dese stede,
« soo wert dezen dag (17 Juli) groote ghereedschap gemaect
« om het gaen van den Ommeganck van de Eerw. P. P. Augustynen als tot het schieten van den papegaai, etc. etc... als
« mede tot het bereyden van het magnificq bancket dat te synder
« eere ende tractement op het Schepenhuis was gheordonneert
« gheweest.

« Ten dryen huere naer middach ofte daer ontrent soo quam
« hier staen in goede orde op de hoochpoorte den voorschreven

(3) Processie van recreatie gheseyt ommeganck van 't H. Bloedt... Gedruckt by Maximiliaen Graet, inden Enghel. (Breidelstege).

(4) Ambr. Keelhoff. Ut supra. blz. 79.

« ommegangh die begonst met eenen grooten standaerd te peerde,
« daer vooren dat bliesen twee trompetters, daer achter dat volch-
« den diverssche jonckheyt te peerde met vendelkens, vlaggen
« en banderollen ofte vaengiens van diverssche colleuren syden
« stoffe; de eerste figure was den witten Leew bediedende het
« waepen van Ghendt, daer op dat sat de maeght deser stede
« ghecleet in groene seyde cleederen, representeerende het wae-
« pen van Vlaendren, daar op sat oock een soet maegdecken
« met syn trommels ende feyfels met haere witte leytzmannekens
« ofte **danserkens**; daer op volghden twee kemelen d'een naer
« d'ander oock bereden ofte beseten met maeghdekens met hare
« trommelkens ende feyfels als vooren. Daer naer soo volghde
« eenen pellicaen ende eenen Phenix daer maeghdekens op saten
« ende vergheleschaep synde gheweest als vooren is gheseyt;
« achter toe volghde vijf of zes hantpeerden ghecleet, met knech-
« ten van liverye en achter die quamen twee trompetters met een
« keteltrommel die ghevolght werden van eenen G.nael prince
« ofte keyser van hoogste schole dat een seer schoon ende abil
« jonghelinck was — die men seyde te wesen den zone van den
« heer Canselier van Brabant, hier tot Ghent in studie wonen-
« de — seer treffelick ghemonteert ende rijckelick ghecleedt in
« groene seyde stoffe die al rond gheboort was met silveren pas-
« sement, hebbende eenen hoet met witte en groene pluymen
« ende rontomme hem vier pagikens alle ghecleedt met casaxkens
« ende pompoene brouxkens met de lievrye uuyt eender hant
« ooc van groen ende wit ende seer bevallich waeren ende fraey
« om sien; achter desen ghemaecten prince ofte keyser soo
« volghde eene groote bende ofte compagnie jonghe ruyters
« (aparent alle de grootste studenten van de scholen); daernaer
« quammer noch eenen pellicaen, eenen kemel ende Olifant, elck
« met syn bysonder spel ghelyck de eerste; achter dese soo volgh-
« den den **dansenden moor ende moorinne**, ende naer de vier
« **cleyne reuskens** midtgaders den **Reuse** ende **Reusinne** die sloten
« desen ommeganck, hebbende den Reuse met deze kermisse
« ghecreghen eenen nieuwen hoet ghestoffeerd met roode ende
« witte linten daermede hij heel reusachtigh ende mannachtig
« uytsach, hebbende oock hun particulier spel van pijpen en
« trommels naer costuyme; dese ommeganck stont soo langhe te
« wachten op de hoochpoorte tot dat die heeren gheten ende
« goede sier ghemaect hadden; als wanneer sy denselven in seer

« goede ordre saeghen passeren van het stadhuys; achter desen « omme ganck soo volghde het gilde van Sint-Joris... » (hier is de beschrijving afgebroken⁽⁵⁾).

In dezen omme gang waren al de kerkelijke en godsdienstige zinnebeelden weggelaten waardoor hij dan ook een meer wereldsch karakter verkreeg.

In 1666 werd de omme gang om merkelijke redenen gheinterdiceert schrijft Justo Billet, stadspolitiemeester.

De volgende omme gang dagteekent van 1687 en was zeer belangrijk; het is de eenige waarvan een gedetailleerde rekening bestaat.

Wij lezen er in, dat de praalwagens in aanbesteding werden vervaardigd; dat al degenen die voor den omme gang gewerkt of iets geleverd hadden, een behoorlijk kwijschrift indienden, die door de Gemeentekas werd uitbetaald, boven de toelage van 400 gulden aan de PP. Augustijnen toegekend.

Te dier gelegenheid werd een vlugschrift uitgegeven, verhalende de denkwaa rdige geschiedenis van het **H. miraculeus Bloed**, versierd met stichtige gezangen en rijmende uitleggingen van al de Beesten en Triomfwagens⁽⁶⁾.

In 1688, dus een jaar nadien, zien wij bij uitzondering, denzelfden omme gang nog eens door onze straten wandelen. Te dier gelegenheid verscheen een Bondigh ende kort verhael van de devote processie ende triumphanten Ommeganck, alsook een boecxken van den oorspronck en inhoud van heel den Ghendtschen Ommeganck.⁽⁷⁾

Daarop volgt de Ommeganck van 1698, waarvan alles wat er vroeger in den omme gang te zien was « vermeer dert en herstelt werd in een nieuw en uyt nemende forme⁽⁸⁾.

Een vlugschrift bevattende « een kort verhaal van al hetgeen op het kostelijkst zal ver toond worden in den Gentschen vermakelijken Ommeganck ingericht door de Studenten van het College der P.P. Augustijnen »⁽⁹⁾ zag toen het licht. Het was eigenlijk

(5) Men kan het overige van dezen omme gang — zonder belang in ons opstel, — en het feest dat er op volgde vinden, bij Justo Billet. Vol. 6, blz. 78.

(6) Vermaeckelycken Ghendtschen Om-ganck met Reusen, Reusinnen, enz. Ghedruckt by Hendrik Saetreuver, Stadts-drucker inde Brabandt-straete, inde Witte Duyve.

(7) Ghedruckt by d'Hoirs van Maximiliaen Graet, inden Enghel.

(8) Vrede-vreught ofte vermaeckelycken Omme-ganck, verschenen by d'Erfghenaemen van Max. Graet.

(9) Verschenen by Michiel Maes, ghesworen Stadts-drucker in het Groen Cruys. (Veerleplaats).

het programma van de processie, kalvakade, ommegang of stoet — de drie eerste termen worden onverschillig gebruikt — dat wij hier om zijn belangrijkheid mededeelen.

1. Alvooren zal in Parade gaen eene Compagnie van vyftigh Borgers Granadiers, seer kostelyck gekleedt, sonder nochtans te schieten, om te eviteren alle onghelucken.
2. Vendels, Trompetters, Keteltrommels ende handt-peerden.
3. Een personaige representerende den Behoeder der stad van Ghendt.
4. Dry peerde-ruyters met bedietsels.
5. De Maeght van Ghendt op den Witten Leeuw.
6. Dry peerde-ruyters met bedietsels.
7. Acht lanciers.
8. Vlaenderen op den Swerten Leeuw.
9. Twee vaendraghers.
10. Eenen peerde-ruyter met bedietsel.
11. **Eerste waghén met de chooren der Enghelen.**
12. Twee vaendraghers.
13. Veerthien peerde-ruyters met bedietsel.
14. Eenen peerde-ruyter met bedietsel.
15. Twee vaenen.
16. **Den tweeden waghén representerende den Ouden Weth.**
17. Leeraers van den ouden weth te peerde, allemaal met bedietsels.
18. Eenen peerde-ruyter met bedietsel.
19. Twee vaenen.
20. **Derden waghén verciert met maeghdekens op de heden-daaghsche maniere met vergulde Tacken inde handt.**
21. Cupido (engel) te peerde met bedietsel.
22. Ses Cupidokens met boogh en pyl.
23. Den voghel Phœnix.
24. Nog vier Cupidokens.
25. Tweeden Cupido met syn bedietsel.
26. Den Kemel.
27. Noch twee Cupidokens te peerd met bedietsel.
28. Eenen wildeman te peerde met een bedietsel.
29. Twee vaenen.
30. Dry wildemans te peerdt.
31. **Den vierden waghén met Bachus ende Ceres.**
32. Eenen wildeman te peerde.

33. Twee satyren te peerde.
34. 't Gesicht, den Smaeck, 't Ghevoelen ende den Reuck.
35. Twee wildemans met bedietsels.
36. Uyt-beeldinghe van de Ketterye.
37. Vier wildemans met bedietsels.
38. Het ghehoor.
39. Twee peerde-ruyters met bedietsels.
40. Eenen Romeyn met bedietsel.
41. Twee vaenen.
42. **Den vijfdē waghē representeerende Het Nieuw Testament.**
43. Twee Roomsche Peerde-ruyters met bedietsels.
44. Een maeght op de Swaen, verbeeldende het Gheloof.
45. 't Menschelyck Verstandt.
46. Een Romeinsch Peerde-ruyter met bedietsel, die van zes andere op de selve maniere ghevolgt wort.
47. Eenen Peerde-ruyter met bedietsel.
48. Dry vaenen.
49. Den Pelicaen.
50. Ses Peerde-ruyters met bedietsels.
51. Twee Peerde-ruyters met bedietsels.
52. Den eersten Hert.
53. Vier Peerde-ruyters met bedietsels.
54. Den tweeden Hert.
55. Twee Peerde-ruyters met bedietsels.
56. **Den zesden waghē waerop sitten dry Liefdekens ende andere maeghden.**
57. De Trommel ende Hoore-blasers van de Helle en eenen Duyvel met bedietsel.
58. Vier Ruyters met bedietsel.
59. Eenen Duyvel op eenen esel met syn ghevolgh van seshien andere op esels.
60. **Den sevensten waghē de Helle, ghevolght van eenige Duyvels op esels.**
61. Eenen Peerde-Ruyter met een bedietsel ghevolght van den Eenhoorn.
62. Acht Roomsche Peerde-Ruyters twee met bedietsels, ses mee den blooten sweerde.
63. Dry Vaen-draghers.
64. Twee Peerde-Ruyters met bedietsels.
65. **Den achtsten nieuwen Triumph-waghē van Peys.**

66. Neghen Spaensche Nederlandtsche Provinciën ghecleedt als Amazonen.
67. Keteltrommels, Trompetters.
68. De voorbende van syne Keurvorstelycke Hoogheydt den Hertogh van Beyeren.
69. Syne keurvorstelycke Hoogheydt Maximiliaen Hertogh van Beyeren, Gouverneur der Spaensche Nederlanden met syne paigen ende archiers.
70. Het ghevolgh van den Hertogh.
71. De bende vaenen ende een ghewapende Personaige.
72. Den Arent tusschen ses Roomsche Peerde-Ruyters.
73. **Den neghensten waeghen afbeeldende de triumpherende Roomsche Kercke.**
74. Reusen Mooren.
75. Den Olyphant.
76. Trompetters en Ketel-trommels.
77. Eenighe Handt-peerden.
78. Gheboeyde slaeven te voete.
79. Dry Peerde-Ruyters met bedietsels.
80. Den Roomschen Koninck.
81. De Keyzers van Oostenryck te Peerde.
82. **Den thiensten waeghen af-beeldende de Victorien bevochten op de Turcken door den Keyser Leopoldus den I.**
83. Dry vaenen.
84. Trompetters en Ketel-trommels.
85. Den Veldt-heer met syn Avant-garde.
86. De Konincklijke Handt-peerden.
87. Den Konincklycken Heraut.
88. De konincklycke Pagien, ende Spagniarden met brandende flambeeuwen.
89. **Carolus den II** (1665-1700), Koninck van Spagnien met syne archiers.
90. 't Ghevolgh van den Conincklycken Stoet.
91. Den Reuse, de Reusinne ende hunne kinderen.

In 1708 is de ommegang nog eens te zien geweest. Dit blijkt uit het hieronder staande stuk dat wij als een unicum mogen beschouwen.

« 5 Aug. 1708. — Schepenen van der keure ordonneren aen Sr Jan Bapt. Schauvlieghe, stochouder van volontaire venditien, te betaelen 't gonne hij ande Stadt schuldigh is over de venditie

bij hem ghehouden vande meubelen van den Ommeganck van de Paters Augustijnen binnen derden daghe. »

Al de ommegangen hiervoren vermeld werden bekend gemaakt door middel van plakATEN door heel Vlaenderen, Henegouwen en Brabant.

In 1688 vinden we zelfs een uitnoodiging in verzen.

I.

Comt vrienden groot en kleen,
Comt naer de Gendtsche stede,
Jongh en oudt in 't ghemeen :
Ghy wort aldaer ghebeden
Ghelyck thien jaer voorleden.
Comt Griet en Maegdaleen,
Comt Jenneken en Trysken;
Comt Pieter en Matthysken,
Bastiaen, Adriaen;
'K nood u ghewis
Tot onse kerremis.

II.

Siet onsen Omme-ganck :
Reusinnen siet en Reusen,
Die op een soet gheclanck
Met hunne groote neusen
Aen catholyck en Geusen,
Sich toonen in 't bevanck
Van onse Ghendtsche straeten,
Te samen uytghelaeten
Met genucht, met een klucht.
Comt er met spoet,
Comt vrienden wel ghemoet.

De processie van recreatie of vermakelijke Ommegang doortrok voor de laatste maal de straten van Gent den 22 Juni 1722, juist op haar honderdsten verjaardag, terwijl de processie van devotie bleef uitgaan tot in 1796, het jaar der afschaffing van de kloosters.

En wat is er nu met onze Reuzen gebeurd? Men heeft ze,

nl. de koppen, opgesloten en bewaard. De stadsrekeningen van het jaar 1740 vermelden dat er reparatiën werden uitgevoerd in de **Reuzenkamer** op het stadhuis, en tien jaar later worden nogmaals herstellingen gedaan maar ditmaal in de kamer waar de Reuzenkleederen liggen.

Daaruit moet men besluiten dat de Reuzen tusschen de jaren 1740 en 1750 opgehouden hebben te bestaan, want verder is er in de Geschiedenis van Gent geen spraak meer van Reuzen, voor zoover het uit onze opsporingen blijkt.

Wij weten alleen dat de **vermakelijke ommegang** soms ter gelegenheid van de een of andere belangrijke gebeurtenis uitging, zooals in 1664 bij het bezoek van den Spaanschen Gouverneur, hiervoren vermeld.

En dat is ook de eenige gelegenheid geweest. Inderdaad, van 1740 tot op onze dagen hebben zich veel voorname gebeurtenissen in onze stad afgespeeld. Laten wij de bijzonderste noemen :

1744. Inhuldiging van Maria-Theresia.
1764. Herdenking van den 700ⁿ verjaardag van het overlijden van den H. Macharius.

Deze omgang waaraan de gansche eeldom van Gent en rijkste burgers met hun dochters, benevens de Princekinderen of beenhouders aan deelnamen, is wel de rijkste en merkwaardigste aller omgangen geweest. Er waren niet minder dan 22 praalwagens in den stoet.

1790. Inwijding van het standbeeld van Jozef II.

1793. Intrede van den aartshertog Lod. van Oostenrijk, Gouverneur der Nederlandsche provinciën.

1796. Inhuldiging van Joannes Hellebaut, primus der Universiteit van Leuven.

1801. Ontvangst van den prefekt van het Departement der Schelde.

1805. Intrede van den koning en de koningin van Holland.

1823. Intrede van den koning Willem.

1863. Bezoek van koning Leopold II.

1876. De Pacificatie herdacht : geteekent in 1576.

1894. Gent door de eeuwen heen.

1905. Vijf en zeventigste verjaardag onzer onafhankelijkheid.

1913. Historische stoet ingericht door het gild van St. Michiels.

Van al deze feesten en gebeurtenissen bestaan programma's, beschrijvingen, teekeningen, gravuren of photo's. In geen enkel

van deze stukken wordt er van Reuzen gesproken en nergens vindt men er een reuzengestalte op afgebeeld.

Nochtans wordt er beweerd dat onze ommevangsreuzen een fraaiër leven hebben gehad dan wij veronderstellen.

Zoo verwees men ons naar een photo die in verzameling Goetghebuer berust waarop twee prachtige reuzenbeelden prijken en dat er op den rug van het document geschreven staat : **Géants des calvacades de Gand.**

Wij hebben de photo gezien en kunnen met de grootste zekerheid vaststellen dat het beelden zijn van de **Reuzen van Wetteren**, en deze zijn, naar men ons uit die gemeente verzekert, nooit in Gent geweest.

In ons museum van Folklore zijn twee reuzenkoppen die men **Helena** en **Paris** gedoopt heeft. Beide koppen zijn wel Grieksch, en als wij aannemen dat de vrouwenkop behoort aan de schoone

Gent, Museum voor Folklore, Reuzenkoppen.

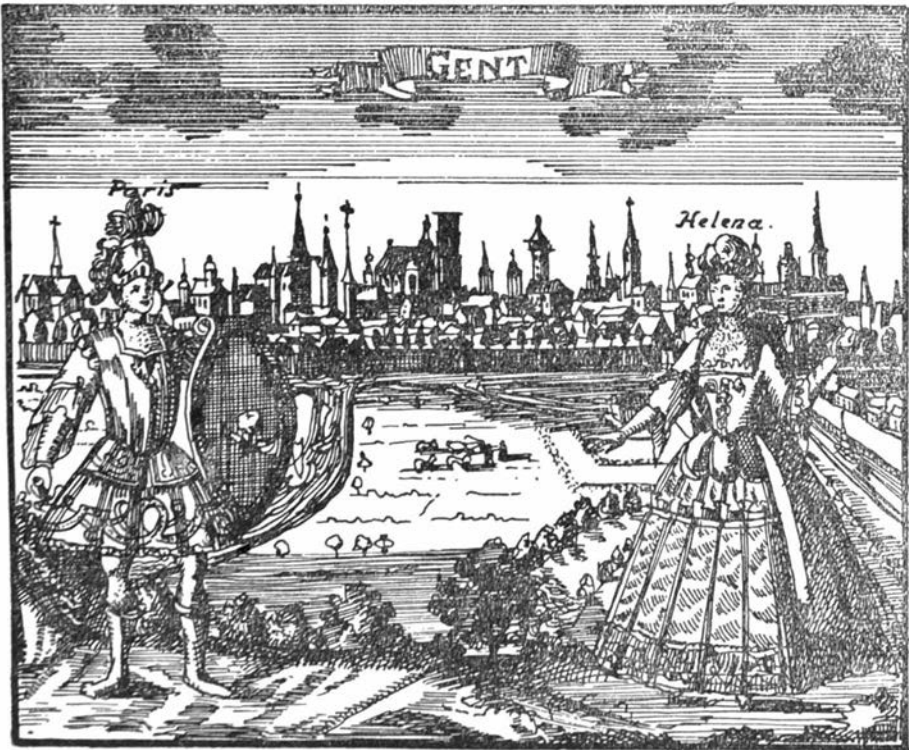
Teekening : Julien Lievevrouw.

Helena, de gemalin van den Koning **Menelaos** uit Sparta, dan toch kunnen wij den mannenkop, die een Grieksche legeraanvoerder voorstelt, niet vereenzelvigen met den kop van **Paris**, den Azaat, zoon van **Priamos**, koning van Troja.

Deze koppen kunnen wel door hun grootte, als reuzenkoppen aanzien worden, maar het is stellig dat zij nooit op het lijf van een reus hebben gestaan. De achterkanten van beide koppen zijn vlak, en kunnen dus enkel dienen om ergens te worden aangehangen, zoo als zij nu aan de muren van ons museum hangen. Wij zullen verder bewijzen dat de koppen van onze Gentsche ommegangsreuzen nooit gebeeldhouwd zijn geweest.

De Heer Louis Verlodt, de ijverige en dienstvaardige secretaris van den **Bond der Oost-Vlaamsche folkloristen**, bezorgde ons een tekening van een panorama van Gent, met op den voorgrond, twee groote figuren waarboven insgelijks **Paris** en **Helena** geschreven staat.

We vonden de oorspronkelijke tekening, tweemaal zoo groot,

Teekening : Julien Lievevrouw.

terug in het stadsarchief; ze droeg het jaartal 1676; de twee figuren zijn gekleed naar het tijdstip (Lodewijk XIV).

Het zijn geen reuzenbeelden, maar versieringsbeelden. De Ommegangsreuzen, en bepaaldelijk de mannen, hoe klein zij ook zijn, worden altijd gedragen door een man verborgen in een kevie waarop het bovenlijf van den reus is vastgemaakt, behalve de zeer groote reuzen die door hun gestalte en gewicht vervoerd of door een groot aantal dragers rondgeleid worden. Om de dragers van de kleine reuzen aan het oog van het publiek te onttrekken werden den Reuzen een lang kleed of tabbaard aangedaan dat tot op den grond reikte, en dat is niet het geval met Paris. Daarbij heeft er in 1676 geen ommegang plaats gehad.

DE BETEKENIS ONZER REUZEN.

Welk is eigenlijk de beteekenis van onze Reuzen in den ommegang? Is het een herinnering aan den strijd tusschen de Giganten en Titanen, zoo als enkelen beweren?

Of zijn het herinneringen aan zekere Druidische plechtigheden, zoo als anderen schrijven? Of is het een overblijfsel van den strijd tusschen Reuzen onderling zoo als de legende van Wetteren hen voorstelt?

De Wettersche sage meldt dat er destijds te Wetteren in de bosschen, nl. te Jabbeke, een reuzengeslacht woonde dat een andere reuzenfamilie in het kasteel van Laerne, om haren overmoed ging belegeren. Deze laatste werden verslagen buiten één, die de overwinnaars gevangen namen en naar Wetteren overbrachten⁽¹⁰⁾.

In Wodana vindt men integendeel dat de Reuzen van Wetteren verslagen werden behalve één, die het ongeluk aan zijne medeburgers kwam aankondigen en weinig oogenblikken nadien aan zijn wonde bezweek.

Men moet zoo ver den oorsprong van onze Gentsche Reuzen niet gaan zoeken. Ze zijn eenvoudig symbolen zoo als het blijkt uit den uitleg die op de programma's van onze ommegangen voorkomt.

In 1662 leest men :

(10) Wat wij over Wetteren mededeelen werd ons vriendelijk bezorgd door de HH. Dr Wouters en Marcel Daem, bondsleden.

« Den Reuse met zijne twee Soonen beduiden de victorieuse
« en triompheerende legermacht. De Reusinne met haer twee
« dochters bediedt de verheven grootheyd ende naer-comste van
« het Keyserlicke Huys van Oostenryck... »

In 1698 :

« De Reusen vol kracht die willen oock betoonen,
« Dat Christus onde ons in Vlees en Bloedt blijft wonen.
« Sy sluyten dees triomf en volgen achter aen
« Om die contrari spreekt met macht te wederstaen.

En verder in den ommevang worden ook de Zwaan, het Varken, de Arend, de Olifant, enz. symbolisch voorgesteld.

HOE MOET MEN ZICH ONZE REUZEN VOORSTELLEN ?

Al de ommevangsreuzen van ons land hebben gewoonlijk een prachtigen kop. Die van den Reus van Antwerpen werd in 1585 vervaardigd door den beeldhouwer Coucke; de kop der Reuzin is het werk van den beeldhouwer Herrijns en dagteekent van 1765, volgens Pol De Mont. Beide koppen onderscheiden zich door mooie lijnen en gepaste houding; de beweegbare kop van den Reus is meesterlijk geboetseerd en vol uitdrukking.

Ook die van Wetteren, Aalst, Tienen en Veurne mogen onder de schoonsten gerangschikt worden.

Er bestaat een gravure, beter een Zeintje-Wale, uitgegeven in 1688, waarin vier en twintig tafereelen, van den Ommevang zijn afgebeeld, waaronder de Reuzen met hun kinders.

Deze afbeelding laat ons niet toe de gestalte der Reuzen te bepalen.

Reuzen- en Reuzenkinderen. (1688).

Teekening : Julien Lievevrouw.

In de rekeningen van 1687 vinden wij eenige inlichtingen en bijzonderheden die ons toelaten ons de Reuzen van dien omme- gang voor te stellen.

Wij laten hier de posten volgen die er betrekking op heb- ben⁽¹¹⁾.

Betaald :	P.	S.	G.
Aan François van Aeren, belsnijder (beeldhouwer) voor 't maecken ende boetseeren het hoofd van de reusyne met noch 5 andere hoofden tot den ommeganck	1	16	0
Aan Michel Heilbroeck :			
het groote reusenhooft vermaect,	0	5	0
een nieuw reuskenshooft gemaect	0	12	0
noch een reuskenshooft gemaect,	0	12	0
noch een reuskenshooft gemaect,	0	12	0
het reusinnenhooft gemaect,	0	16	0
het reusenhooft gemaect,	1	0	0
de cuerdere (?) van de reusinne gemaect	0	5	0
3 ceuridoen (?) om de reusinnekens,	0	12	0
Noch verschooten om placsel ende lim (lijm) om de hoofden te placken ende te maecken,	0	8	0
noch 3 houde reuskenshoofden vermaect	0	10	0
noch 2 stuyvers yserdraet om den reusenhooft te doen draaien,	0	4	0
noch een maesschere om de reusynne,	0	2	0
noch een baeghe om de reusynne,	0	2	0
Aan Jan Tissaert : voor handschoenen van de reu- sen ende reusinnekens,	1	12	0
Aan François van Dorsel :			
6 spangen aen den reuse ende reusynne,	0	6	0
Aan Guill. Van Hulle :			
een halve schuyve (?) vathouten,	0	4	0
noch een alve schuyve bephouten,	0	2	4
noch een schuyve en twee halve schuyven	0	15	0
Voor het draeghen van de Reusen met hunne kin- deren,	3	7	0

(11) De sommen zijn uitgedrukt in ponden, schellingen en grooten. Het pond gerekend aan 10 f. 80 van onze munt, den schelling aan 0.54 c. en de groot aan 0.04 1/2.

	P.	S.	G.
Idem aan een arbeider die de vormen van de hoofden heeft wedergebroght,	0	0	6
De coffers vermaect daer de cleeren van de Reusen in gevauwen liggen,	0	12	0
Idem van potaerde daer d'hoofden van de Reusen af geboetseert syn,	0	8	0
Voor naaien :			
Door d'huysvrauwe van Passchier Bundervoet, gemaect vijer thoeren,	0	4	0
Noch ghemaect vijer thoeren om in de roben,	0	3	0
Voor lint en corde,	0	5	0
Aen Pieternelle Deijnoot om vijf daghen ghewerckt te hebben aen de cleeren ende te maeijen van de reusinne,	4	18	0
Aen Jenne Matthijs ter ghelijker cause,	3	10	0
Id. aen Jacques Nuytens, id.	6	10	0
Pruiken :			
Betaelt aen Martin Dubruille voor de toeren van peruycke om de reusen,	1	4	0
Martin du Bruille avoir livré au révérend perre pre- fect trois tour de peruque pour le reuse et ses deux fils ensemble,	5	patacons	
5 p = 10 gulden × 1.83 = 18.30 van onze munt.			
	P.	S.	G.
Stoffe :			
Betaelt door pater Adriaen de Smet tot Antwerpen aen Hendrik Muijs, voor leveringhe van diversche stoffs tot het cleeden van de reusen, reusinne ende reuskens,	71	14	6
(zij de som van fr. 775,86).			
Wissen :			
Aen François de Grave, mandenmaker van stiele, in voldoeninghe van alle de Leveringhe van den wissen ende daerboven het accomoderen van de reusen en beesten (nl. het maken van de keviën voor de Reusen en de karkassen voor de beesten),	5	0	0
De koppen onzer Reusen kunnen dus onder artistiek oogpunt niet vergeleken worden met de koppen van Antwerpen, Nieuw- poort, Veurne, Wetteren, enz.			
In 1687 — en dat zal wel altijd het geval zijn geweest —			

waren zij eenvoudig uit potaarde gemaakt, de kop van den Reus en de Reuskens gelijmd en geplakt, misschien beschilderd. Voor de Reuzin heeft men zich veel minder moeite gegeven; men heeft haar eenvoudig een masscher aangedaan.

Men mag gerust aannemen dat bij iederen uitgang, na een tijdverloop van een tiental jaren, er nieuwe koppen zullen geweest zijn, daar de potaarde na zoo'n langen tijd barst, scheurt en afbrokkelt. De Reuzen van 1698 hebben nochtans een sierlijk uitzicht.

Teekening ; Julien Lievevrouw.

DE REUZENDANSEN.

Waarin bestonden die dansen ?

Op het programma van 1688 staat te lezen :

« eyndelinghe komen dan aengehippelt ende ghespronghen het vroolijck gheselschap van den Reuse ende Reusinne met hunne vier kinderen, die de ghemeente vermaecken met hunne aerdighe en sedighe dansen en verthoonen de verhevenheyt van 't Huys van Oostenryck. »

Waarin die aardige en zedige dansen bestonden en hoe zij, dansende, de verhevenheid van het Huis van Oostenrijk konden voorstellen, kunnen wij niet gissen en vonden dienaangaande geen gegevens.

Hier biedt zich de gelegenheid aan voor het **Vlaamsch Instituut voor Volksdans en Volksmuziek**, dat zich ten doel stelt den

volksdans te doen herleven en aan bepaalde categoriën van dansen hun beteekenis en techniek te geven, de reuzendansen op te sporen in hun wezen en uitvoering.

Gezien de vormen van de dansen in verband staan met de levensomstandigheden van elk volk, zou men daardoor een blik dieper in het volksleven kunnen werpen.

Misschien kunnen eenige motieven van reuzenliederen door Jan Blockx in zijn vlaamsche dansen verwerkt⁽¹²⁾ het Instituut op het spoor brengen.

Er is wellicht geen stad geweest die zooveel liefhebbers van de edele danskunst telde als Gent en van zeer vroege tijden af.

In 1473 laat het Stadsbestuur weten dat er geen populaire dansspelen zullen gehouden worden den tijd dat « onze gheduchte Heere ute zijn zoude », d. w. z. zoo lang Karel van Burgondië in oorlog was met den Koning van Frankrijk.

Voor de eerste maal is er sprake van dansscholen in 1585; het resolutieboek spreekt van « gemeene speelluiden houdende schole ter exercitien van tleeren dansen ».

In de 18e eeuw, wanneer maatschappijen en vooral schoolinrichtingen vertooningen gaven, werden er tusschen de bedrijven in, balletten als intermède gegeven door de leden of de leerlingen van die scholen. En het succes groeide aan in 1752 toen de Franschman d'Aubat de Saint-Flour, compositeur en dansmeester, zich in onze stad kwam vestigen en rond hetzelfde tijdstip de Gentenaar Jan Van Damme, dansmeester, zijn boek: « Le maitre à danser » uitgaf.

Uit de latere dansscholen sproten onze alom gekende dansersmaatschappijen :

De Lichte Gentenaars, met als voorzitter en leermeester **Jan Nassé**, fabrikwerker.

De Zware Gentenaars, voorzitter **Pier Van Acker**, beter bekend onder den naam van **Pier den beulijnk**, insgelijks fabrikwerker; hij noemde zich zelf den sterksten danser van Gent.

De Leeuwkens, voorzitter **Jan Buick**, fabrikwerker.

De danslessen werden gegeven in kleine herbergjes in volkswijken, den zondag morgen; de leerlingen, allen volksjongens, betaalden 0,10 centimen per les. Om het diploma van prevôt te bekomen moest men den driedubbelen braaislag of **de slijnke zesse** in de perfectie kunnen weergeven.

(12) C. De Baere. Onze ommegangsreuzen.

De twee laatste maatschappijen verdwenen in de jaren 1860; de lochte Gentenaars overleefde ze beiden nog een goede halve eeuw, en traden voor de laatste maal op in Oud Gent, tijdens de internationale tentoonstelling van 1913. Het laatste lid, een der beste dansers van Gent, die zowel in onze stad als daarbuiten vele lauweren plukte, was Zeun Mortier, de kleermaker, die rond 1920 gestorven is.

Er is een heel merkwaardig boek te schrijven over den dans en de dansscholen te Gent. Voor degenen die er lust zouden voor gevoelen vermelden wij o.a. de volgende documenten als zeer belangrijk: de registers van den Gemeenteraad; de resolutieboeken, de voorgeboden, de Stadsrekeningen, de crimineele registers en de plakkaatboeken.

REUZENLIEDEREN.

Hier volgen nu de twee oudste reuzenliederen.

Reuzenlied A.

Reuzenlied. A) Al die daer ziedt: „de Reus die kom!“

I

Al die daer ziedt, de Reus die kom! de Reus die kom! zij lie-ge daer.

II

om. Kee-re wêe-om, Reus-ken, Reus-ken, kee-re wêe-om, Reu-se-gom!

Sa moeder, zet den pot op 't vier,
den pot op 't vier,
de Reus is hier.
Keere wêerom, Reusken, Reusken,
Keere wêerom,
Reusegom!

III.

Sa moeder, snijd een boterham,
nen boterham,
De Reus is gram.
Keere wêerom, Reusken, Reusken,
Keere wêerom,
Reusegom !

IV.

Sa moeder, tapt van 't beste bier,
van 't beste bier,
De Reus is gier.
Keere wêerom, Reusken, Reusken,
Keere wêerom,
Reusegom !

Reuzenlied B.

The musical notation consists of two staves. The first staff is a grand staff with two lines, containing the handwritten text "Als de groote klokke luyd." with a treble clef and a key signature of one flat. Below this is a single treble clef staff with the lyrics "Als de groote klok-ke luyd, de klok-ke luyd, de Reu-ze komt uit. Keere u e's" written below the notes. The second staff is another treble clef staff with the lyrics "om, de Reu-ze, de Reu-ze, keere u e's om, Reu-ze-rom." written below the notes. A Roman numeral "I" is placed between the two staves.

II.

Moeder, hangt den pot op 't vier,
de Reuze komt hier.
Keere u e's om, de Reuze, de Reuze,
Keere u e's om,
Reuzekom !

III.

Moeder, snyd een boterham,
de Reuze is gram.
Keere u e's om, de Reuze, de Reuze,
Keere u e's om,
Reuzekom !

IV.

Moed'r, ontsteekt het beste bier,
de Reuze is hier.
Keere u e's om, de Reuze, de Reuze,
Keere u e's om,
Reuzekom !

V.

Moeder, stopt alras het vat,
de Reuze is zat.
Keere u e's om, de Reuze, de Reuze,
Keere u e's om,
Reuzekom !

VI.

Moeder, geeft maer kaes en brood,
de Reuze is dood.
Keere u e's om, de Reuze, de Reuze,
Keere u e's om,
Reuzekom !

Varianten op deze teksten vindt men bij Florimond Van Duyse, het oude Vlaamsche lied; bij Willems, oude Vlaamsche liederen; Snellaert, Oude en nieuwe liedjes; Hoffmann v. Talherleben, Niederl. volksdr.; F. Delafaille, Geschiedenis van Mechelen; De Cousemacker, Chants populaires des Flamands en France; A. De Cock en I. Teirlinck, Kinderspel en kinderlust en ook in zekere oude volksboekjes.

Vele steden hebben, nevens deze twee oude liederen, nog een min of meer modern reuzenlied.

Voor Gent hebben wij anders niets gevonden dan een kermisgezang op de reuzen zelf, gedagteekend van 1687.

Kermis-Ghesangh
op de Reusen ende Reusinnen.

Stemme : **Laet ons sneuckelen, enz.**

1.

Grooten Theunis met kloecken Hans, komt besiet den Reusen-
[dans,
Siet, in 't midden van de straet. Op wat passekens dat hy gaet :
In de locht, staet hy met syn groot hoofd ghebrocht.
Hy biedt u met een soeten lach den goeden dagh :
Hoort syne stem en gaet met hem
In syn huys, sonder cruys. Om te singhen, om te springhen :
By den Reus loopt der vreughden-sluys.

2.

Lieve vrienden, die binnen Ghent, zijt ghekomen onbekent,
Voeght u aen de taefel mê. 't Is de kermis van dese stê :
In de stadt is'er noch Wijn en Bier in 't vat.
Dendermonde, Cortrijck, Brusselaer, comt Mechelaer :
Komt **Loven** oock, vreest gheen ghespooock,
Antwerpenaer, comt Alstenaer, Brugghealinghen, laet u dwinghen.
Eêt capuynen-vleesch sonder loock.

3.

Het Reusinneken noodt de **maeght**, die de witte **Leeuwen** draeght,
Alle water-nymphen gaen. Met de **maeght** oock de selve baen :
Kleyn en groot komender in niet on-ghe-noot.
Een groote fluyte van kristael voor d'eerste maal
Moet omme-gaen, niet blijven-staen.
Op de Croon, op den Throon, die den Keyser grooten reyser
Heeft ghekreghen voor synen loon.

4.

Hier naer komt er een tweede fluyt, fraey beloemt en fraey be-
 [kruyt,
 Op 't gheluck en saligheyt, van onze Spaensche majesteyt,
 Die de handt draeght ver-eenight met s'Keysers Landt,
Apollo singht den grooten Lof van 't **Beyers Hof** :
 Met syne handt jaeght hy van 't Landt,
 De swaere pijn, hy gheeft den wijn, van **Loreynen**, soo wy mey-
 [nen,
 Moet er oock een ghesontheyt zijn.

5.

Hier op komt onsen **Gouverneur**. In ons huys met open deur :
 Met hem komt ons **Magistraet**. Ons besien met een bly ghe-laet,
 Als'er staet op de taefel het werm ghebraet.
 Daer wort oock een ghe-vulde fluyt ghedroncken uyt
 Van hand tot hand op 't goet van 't Landt,
 Daer ons Stadt mê hervat. Haere vruchten met ghenuchten,
 Beter, als sy te voren hadt.

6.

Als ge, vrienden, gaet wel-ge-toeft. Van de taefel on-be-droeft,
 Danst en dansken met den Reus of Reusinne, ick gheef u keus :
 Maeckt den dans onder Kinders en onder Mans.
 En als ge moey ghespronghen zijt, naer langhen tijt,
 Keert wederom, gaet stil en stom
 Naer u huys sonder cruys. Om te slaepen, om te gaepen :
 Laet de rat loopen met de muys.
 Singht hier : springht, zyt vrolyck. Mans
 Over uwen Reusen-Dans.

DE REUZENNAMEN.

Er blijft nog een woord te zeggen over de reuzennamen.

Al onze Vlaamsche en Waalsche Reuzen hebben een naam, ontleend tzij aan de algemeene of lokale geschiedenis, tzij aan de mythologie, de legende of aan het volk zelf.

Zoo heeten de Reuzen van Brugge : **Trevianus**, **Aurelianus**,

Rosalie, Macharius, Majorana, Polyphemos, Crudius, Machoche en Orestes.

Te Brussel noemt men ze : Grand papa, Grand mama, mon onkel, den grooten Turk, Janneke, Mieke, Pierke, Machielke en Gudula, enz.

Alleen de Reuzen van Wetteren dragen geen naam.

En dat is zeker ook het geval voor de Reuzen van Gent, want al onze opsporingen dienaangaande gedaan, hebben geen uitslag opgeleverd.

Voor iemand die den waren Gentschen volksgeest kent, zal het onbegrijpelijk voorkomen, dat ze zelfs onder geen bijnaam zijn bekend gebleven.

Het geven van bijnamen is toch altijd een aardigheid geweest van het Gentsch karakter. Van de jongste tijden af vindt men in allerhande documenten bijnamen waarmede zoowel de hoogste dignitarissen als de gemeenste man uit het volk begiftigd waren.

Iets meer dan een halve eeuw geleden woede in onze stad een echte epidemie in het geven van bijlappen.

Dichtbij onze woon was het werkhuis van den H. Van Acker, machienbouwer, met een dertigtal werklieden. Het was toen nog den tijd dat dezelfde werkman heel zijn leven in hetzelfde werkhuis sleet.

Al die werklieden hadden een bijnaam; de meeste kendèn zelfs den familienaam van hunne gezellen niet. Zoover ging het, in alle werkhuisen waar het getal werklieden niet overgroot was, dat, als er een werkgezel het huis verliet, de anderen reeds een bijlap uitdachten om aan zijnen opvolger te geven ! wien zij misschien nooit gezien hadden.

Welke gekke en verkeerde voorstellingen daar uit voortvloeiden kan men zich inbeelden.

Maar dat was nu eenmaal den Gentschen volksgeest van dien tijd.

BIJVOEGSEL AAN

« Dit is die excellente kronyke van de Brahmisten ofte van den Gentschen Teerlingbak »

door Emile ANDELHOF.

Sprekende van den Volksdichter en Tooneelschrijver Napoleon Destanberg, zegden wij o.a. dat hij ook eene Gentsche zedenschets schreef in één bedrijf met titel « De Teerlingers ».

Deze zedenschets was een antwoord op « De Bolders », blijspel met zang in één bedrijf door Pieter Geiregat, die vertoond werd voor de eerste maal in Minards schouwburg den 10 Februari 1861. De personen waren : Handelaar Jan Verstraete, weduenaar; Amelie, zijne oudste dochter; Constance, zijne jongste dochter; beenhouwersgast Leopold Schijnkel.

In « De Bolders » werden de **teerlingers** door Pieter Geiregat ongenadig aangevallen, wat Napoleon Destanberg, die een hartschichtelijke **teerlinger** was, aanzette « De Teerlingers » ten tooneele te brengen.

Het was op 1^e April 1861, zijnde tweede Paaschdag, dat hij dit werk schreef en op 14 April voor het voetlicht liet komen !

Het stuk « speelde 2 jaren later » en de voornoemde personen kregen dezelfde vertolkers; het was aldus een vervolg op « De Bolders ».

In « De Bolders » was Jan Verstraete koopman in voden; — Amelie 28 jaar oud en rijp voor Sint Anna's schapraai; — Constance, de verloofde van Leopold Schijnkel; — was Leopold Schijnkel een hardnekkige teerlinger.

In « De Teerlingers » leefde Jan Verstraete van zijn renten; — was Amelie gehuwd met een weduenaar van 55 jaar die vier volwassen kinderen had en groote teerlinger was; — was Constance de echtgenoot geworden van Leopold Schijnkel; — en Leopold Schijnkel was nu « bolder » geworden.

In « de Bolders » werd het bollen alleen verheerlijkt;

In « de Teerlingers » werd het gematig bollen en teerlingen aangeprezen.

De beide tooneelwerken werden met groot sukses vertolkt door

de leden der Souvereine Kamer van Rhetorica De Fonteyne waarvan Napoleon Destanberg de Griffier was.

*
**

De hedendaagsche teerlingbak ontstond van af de XIIIe eeuw doch onder een anderen vorm, aan een speeltafeltje gelijk, en droeg de naam van **brelant**.

*
**

De geschiedenis zegt dat Caligula, een Romeinsch Keizer, een zot die gelukkiglijk maar vier jaren regeerde, een monster was die zich overgaf aan de uitzinnigste daden. Hij verachte zijn volk, maakte zijn paard konsul, vergat zich in het **teerlingspelen** met andere Romeinsche keizers, en zijn drift voor het spel was zóó groot dat hij, wanneer hij al zijn geld en goed verloren had, middel vond om verscheidene Romeinsche ridders ter dood te veroordeelen van wie hij haard en erve inpalmde om zijne schulden te kunnen regelen. Hij werd ten andere met dezelfde maat gemeten en op zijne beurt vermoord.

Elke worp had zijn naam waarvan er vier en zestig gekend zijn gebleven (zie 12^e jaargang, n° 5, blz. 143) op de twee honderd twee en twintig.

De grootste worp was de drij zessen 6—6—6 **aphrodite** genaamd, de kleinste de drij azen 1—1—1 de **wijnworp**.

Ziehier deze worpen verdeeld in 3 reeksen.

1° reeks van 126

1—2—3	3—4—1	5—6—2
1—2—4	3—4—5	5—6—3
1—2—5	3—4—6	6—1—2
1—2—6	4—5—1	6—1—3
2—3—4	4—5—2	6—1—4
2—3—5	4—5—6	1—3—5
2—3—6	5—6—1	2—4—5

deze 21 worpen ondergaan de vlakverwisseling; als voorbeeld geven wij hier die van den eersten worp :

1—2—3	2—1—3	3—1—2
1—3—2	2—3—1	3—2—1

wat hun aantal brengt op $21 \times 6 = 126$.

2° reeks van 90

1—1—2	2—2—1	3—3—1
1—1—3	2—2—3	3—3—2
1—1—4	2—2—4	3—3—4
1—1—5	2—2—5	3—3—5
1—1—6	2—2—6	3—3—6
<hr/>		
4—4—1	5—5—1	6—6—1
4—4—2	5—5—2	6—6—2
4—4—3	5—5—3	6—6—3
4—4—5	5—5—4	6—6—4
4—4—6	5—5—6	6—6—5

deze 30 worpen met hunne vlakverwisselingen zooals hierboven aangewezen brengen hun aantal op 90.

3° reeks van 6

1—1—1	3—3—3	5—5—5
2—2—2	4—4—4	6—6—6

des zes worpen zonder vlakverwisseling.

te zamen : $126 + 90 + 6 = 222$ mogelijke worpen.

Volgens Eustache Deschamps, hield het teerlingspel onder Charles VI, Koning van Frankrijk (1380) immer vrijen teugel en hij vertelt onder andere welke dwaasheden er gebeurden in het Hôtel de Nesle te Parijs, alwaar de edellieden zich aan het teerlingen driftig overgaven « où estoit **Messeigneurs de Berry, de Bourgogne et plusieurs autres** ». — « **Là maints gentilshommes très haulx y ont perdu armes et chevaux, argent, honour et seugnerie; dont c'estoit horrible folie...** » het is dan ook niet te verwonderen dat na den teerlingkroes (zie 12° jaargang, n° 5, blz. 144) gehanteerd te hebben, die heeren tot tweegevecht overgingen door middel van dagge en dolk.

En Stella trok er eene troostende zedeles uit voor ongelukkige spelers :

« Ce cadet assez raffiné
 « Voyant que la chance a tourné
 « Brouille les dés et les bricole;
 « Et cet autre, s'en voyant tondu
 « Avec son toutou se console.

De beroemde Spaansche schilder Bartolome Esteban, beter

gekend onder den naam Murillo heeft van het teerlingspel eene der mooiste doeken gepenseeld die men in 't Museum van Dresde bewonderen kan.

ONDER OF BOVEN ZEVEN.

Het gebeurt meer dan eens dat « de man met de macaronkassé » twee teerlingen op zich heeft om het kansspel te laten gebeuren. Dit spel bestaat in het blikken van een aantal punten ofwel onder de zeven ofwel erboven bij voorbaat door den speler verkozen. Kiest hij « onder » de zeven en vallen de teerlingen in zijn voordeel geblikt, dan is hij gewonnen; vallen zij met « het aantal zeven of erboven » dan is hij verloren. Kiest hij « boven » de zeven, dan keeren de kansen. Laat ons eens de ontleding maken der teerlingen. Wanneer men er twee voor zich stelt en de 1e als bovenzvlak één aanwijst en de 2e zes, dan kan men door vlakverwisseling van den teerling dezelfde aanwijziging bekomen : men stelle hierom den eersten eenvoudig op zijn kop zoodat hij dan zes geeft en men doet hetzelfde met den tweeden die zodoende één zal blikken.

Men vindt dus de waarde der 2 bovenste vlakken op de 2 onderste verwisseld terug.

En nu verder.

Twee teerlingen waarvan de eerste b.v. 4 aanwijst en de tweede 5, behouden dezelfde aanwijziging mits den eersten op het vlak 2 te plaatsen, zoodat de 5 als bovenzvlak komt, en den tweeden op het vlak 3 zoodat de 4 op het bovenzvlak verschijnt. De aanwijziging — blik genaamd — 4—5 is nu 5—4 geworden, terwijl de eerste, als dubbelgangster, in de beide teerlingen verborgen blijft. Gesteund op deze stelling maken wij hieronder de opsomming van het aantal mogelijke worpen « onder de zeven » en het aantal « erboven ».

Boven de zeven			Onder de zeven		
1 ^e teerling	2 ^e teerling		1 ^e teerling	2 ^e teerling	
	6	— 6		5	— 1
	6	— 5	en	1	— 5
en	5	— 6		4	— 2
	6	— 4	en	2	— 4
en	4	— 6		4	— 1
	6	— 3	en	1	— 4
en	3	— 6		3	— 3
	6	— 2		3	— 2

en	2	—	6
	5	—	5
	5	—	4
en	4	—	5
	5	—	3
en	3	—	5
	4	—	4

en	2	—	3
	3	—	1
en	1	—	3
	2	—	2
	2	—	1
en	1	—	2
	1	—	1

Het aantal kansen voor de partijen schijnen dus gelijk. Maar nu moet men dit begrijpen :

De punten 6—1 en 1—6, 5—2 en 2—5, 4—3 en 3—4 ver- tegenwoordigen zes kansen in het voordeel van den tuischbaas, vermits de speler die blikken, zeven tellend, afgenomen wordt.

Ten tweede, het vlak één en twee der beide teerlingen werd aan den rand afgeslepen om te beletten zoo weinig mogelijk op die vlakken terecht te komen die 6 en 5 rug aan rug hebben en deze groote blikken zouden aanwijzen in 't voordeel van den speler.

De tuischbaas heeft dus 15 + 6 kansen zonder het aantal bij te tellen veroorzaakt door het « geslepen » bedrog tegen 15 van den speler.

Men lette wel op dat de wet dit kansspel verbiedt en de tuisch- baas tweemaal strafbaar is : 1° voor overtreding, 2° voor bedrog.

VALSCHE TEERLINGEN.

Tijdens den wereldoorlog 1914-1918 bestonden speelhollen in den omtrek van het Maria-Hendrikaplein te Gent. De drift voor het spel geleek ietwat aan dien van de middeleeuwen : men waagde honderden ineens der toen in omloop zijnde duitsche marken !

De ondernemer der zaak zou er niets bij verliezen want hij maakte gebruik èn van laders èn van valsche teerlingen.

De laders waren zijne medehelpers, mengden zich onder het publiek, speelden en verloren wel eens, doch zelden, maar won- nen integendeel dubbel en meer terug, hielden zich opgetogen naarmate zij wonnen en zorgden vooral geen argwaan te ver- wekken bij de te maken slachtoffers die, op hunne beurt, de kans beproefden. Spelers verloren, tuischbaas en laders wonnen en deelden den buit.

De regeling van het spel was zoo geschikt dat om te winnen de

geworpen teerlingen meer dan **zeven** punten in aantal moesten zijn op de bovenste vlakken. En de valsche teerlingen telden die meest altijd.

Doch tuischmannen zijn zeer « handig » en die goochelden dat het een plezier was om zien. Zij bezatten nevens het koppel teerlingen gewoonlijk in gebruik ook een koppel valsche. Zij hadden alvorens te werpen reeds dubbel kans met hunne valsche en als de beurt van het te maken slachtoffer was aangekomen, goochelden zij die weg om hem de goede in de hand te duwen die maar de kans hebben reeds opgesomd.

Voor wie de ontleding van den teerling een vraagstuk is, kan de valsche uit de goede niet kennen wanneer deze in werking zijn. Wij gaven alreeds de ontleding van den goeden en sommen hier bondig op dat hij 21 punten telt. Die zijn geplaatst als volgt:

- 6 rug aan rug met 1;
- 5 rug aan rug met 2;
- 4 rug aan rug met 3.

De twee valsche teerlingen tellen ieder 24 punten !

De punten zijn op de vlakken als volgt geschikt. Voor den eersten teerling :

- 6 rug aan rug met 6;
- 5 rug aan rug met 5;
- 1 rug aan rug met 1.

Voor den tweeden teerling :

- 5 rug aan rug met 5;
- 4 rug aan rug met 4;
- 3 rug aan rug met 3.

Het vlak der 2 punten is weggelaten. Deze teerlingen werkten te zamen en konden bij het tuischen de volgende winnende aantallen geven :

6 voor den eersten	+	5 voor den tweeden;	
6	»	+ 4	»
6	»	+ 3	»
5	»	+ 5	»
5	»	+ 4	»
5	»	+ 3	»

en deze verliezende aantallen :

1 voor den eersten	+	5 voor den tweeden;	
1	»	+ 4	»
1	»	+ 3	»

dus zes maal boven zeven tegen drie maal er onder, in andere woorden twee winnende blikken tegen één verliezenden in uitgeruste houding.

Het spreekt dus van zelf dat de kansen met de valsche teerlingen oneindig veel grooter zijn en maar dienen om aftroggelarij te plegen Wij raden niemand aan die loensche handelwijze te beproeven indien men niet wenscht kennis te maken met het gerecht.

DE VERKENSPUISTEN.

Hoe zonderling, triviaal en kleinvolksch deze benaming ook klinken moge, toch is zij echt en heeft zij hare beteekenis.

Ongeveer het jaar 1886 vergaderden zich eenige vrienden, treffelijke jongens toebehoorend aan de Gentsche burgerij, om in leute en vermaak hunne verloren uurtjes door te brengen. Hun liefste tijdverdrijf was het teerlingen en om dit ongestoord te kunnen, meende zij een lokaal te moeten nemen dat juist niet in het center van de stad gelegen was : Zij vereenigden zich twee a drie keeren per week bij een brouwersgast, Pier Goossens genaamd, der toen bestaande Gentsche brouwerij Dieteren, gekend om hare uitstekende brouwten. Die brouwersgast hield herberg met uithangbord « In 't brouwerken » en was gehuisvest in de Gasmeterstraat.

De kameraden waren er algauw thuis en Pier zag alras met wie hij te doen had en zocht, als handelaar, uit hen profijt te trekken.

Telkens de vrienden aan het teerlingen waren, volgde hij hunne plezierige streken wat de brouwersgast aanspoorde die « goede sloebers » de mauw te vagen; zoo werd hij spoedig hun kameraad.

Eens waren zij opnieuw aan het teerlingen, toen de deur van « 't Brouwerken » werd open geduwen om toegang te verleenen aan twee mannen waarvan een kreupel en bultig was. De spelers lachten en jokten binnensmonds bij het zien van dien abnormalen man en bestempelden hem met den naam van **verkenspuiste**.

Het is van toen af dat de kameraden besloten zich als maatschappij in te richten onder de benaming van « De Verkenspuisten ».

« Het Brouwerken » als naam en zetel hunner maatschappij

met zulken glorieuzen naam, scheen hen als uithangbord te nederig en er werd besloten — althans onder die vrienden — die herberg voortaan op zijn fransch **Café du Brasseur** te noemen; dit klonk toch wat meer voornaam als lokaal!

Pier Goossens zich hierdoor geveleid gevoelend, kondigde den « Verkenspuisten » aan dat hij telkens het eerste vat van iedere versche brouwte aan het **Café du Brasseur** zou voorbehouden als bewijs van zijne genegenheid en oprechte vriendschap voor die jongens die zich niet schaamden « verkenspuisten » te noemen en hun lokaal wilde kiezen, ver uit de kuip van Gent, in het nederig «**Brouwerken**». Op deze verklaring werd natuurlijk «een potje gepakt » en besloten een banket te geven aan hun eigen. En dit gebeurde. De spijskaart was alras klaar. Eerste schotel : oesters; tweede schotel : lever; derde schotel : hervekaas... aan het democratisch prijsken van één frank per persoon doch de kosten van den drank was hier niet in begrepen. Zulk een prachtig gastmaal werd natuurlijk oversproeid met het lekker nat van Dieteren.

Naderhand kwam de maatschappij meer en meer in omvang; leden werden bijgewonnen en een reglement opgemaakt. Het artikel één luidde dat het nieuw lid de proef moest ondergaan den eersten avond twaalf pinten bier te drinken... of anders werd hij betiteld **achter de kloef loopend lid !**

Het reglement is te loor gegaan; het geleet zoo wat aan dat van « De doozers » gevestigd bij de « Melomanen » waarvan het artikel I zei : Om lid te worden van « De doozers » moet men vrij verklaard zijn van alle kinderziekten enz.

Het opmaken van dit der « Verkenspuisten » had geen moeite gekost : ieder lid stelde een artikel op, doch over het volgende waren allen het eens : de cavalier van verken zou de voorrang hebben op alle andere en werd dus de grootste worp.

Het lokaal « In het brouwerken » **pardon « Café du Brasseur »** heeft de « Verkenspuisten » een tiental jaren geherbergd; menigvuldige teerlingkampstrijden hebben er plaats gehad en even veel banketten aan één frank per hoofd ! Een ervan was het gevolg der inhaling van het vaandel der « Verkenspuisten » waarvan wij hier zoo getrouw mogelijk beschrijving van geven. De draagstok was eene met lood opgevulde gasbuis; dat die precies geen graspijlte licht was, kan iedereen wel oordeelen. De top was voorzien van eene pijl en er onder prijkte een blikken **abat-jour**

waaraan de volgende voorwerpen bengelden als ware zij medailjen : een haring, een tafelmes, een vork, een soeplepel, een korkentrekker, eene kaarspan en een -domper. Nu komt de vlag eronder in den vorm van standaard : een ruitbord overhoeks aan den draagstok gevestigd en waarop de volgende allegorie afgebeeld was. In het midden een gevleugelde en gekroonde bierton; onder aan de kraan een gebaarden-bejaarden man die zich het hopenat laat smaken. Boven de ton eene vledermuis met geopende vlerken en verder het opschrift : « H(eilige) D.O.M. daal neder over onze verkenspuisten, wij zijn al van die êwe bokken. R.I.P. ».

Wij geven hiernaast eene zeer getrouwe afbeelding van dit verdwenen vaandel waarvan eene nog bestaande foto ons in de gelegenheid stelde deze teekening te maken.

Toen de jagers verkenners der burgerwacht — destijds beter gekend onder den naam van *chassekens* — nog bestonden, kwam menig bierproever uit dit korps zijn avond alhier doorbrengen wat voor gevolg had dat het ledental immer aangroeide bij de « Verkenspuisten ». Hun lokaal werd te klein bevonden en het bestuur besloot als nieuw lokaal het koffiehuis « Het Zulleken » te nemen, gelegen in het Heilig Geeststraatje, center der stad.

Ten einde de talrijke leden toe te laten den gang van het teerlingspel te volgen, werd een teerlingbak vervaardigd van een meter vierkant op 20 cm. hoog met een spond overhellend naar de binnenkant om de teerlingen te beletten over boord te springen en zoo elke worp te weren.

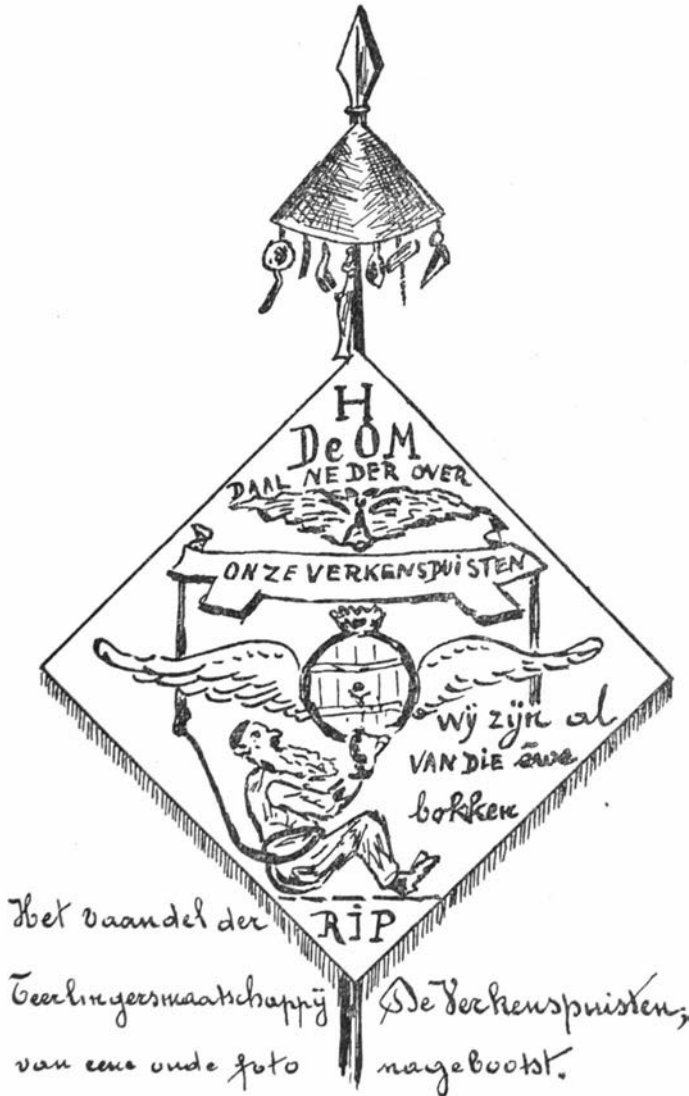
Teerlingen van 0.08 m^3 — zegge acht centimeter kubiek — in eikenhout werden vervaardigd en van groote zwarte oogen voorzien. Men kan hieruit gemakkelijk besluiten dat de spelers de twee handen moesten gebruiken om in de mogelijkheid te zijn de vier teerlingen op te nemen en in den bak te werpen en, ten andere, dat de leden geen bril hoefden op te zetten om den blik der geworpen teerlingen te lezen.

De vier bodemhoeken van den bak rustten gewoonlijk op het zitvlak van een stoel, zoodat men vier stoelen noodig had om den ijzeren lompen teerlingbak te plaatsens. Men oordeele zonder moeite welk oorverdoovend gedruisch deze vier cubussen bij elken worp in dien ijzeren ketel teweeg brachten; 't was om hoorendul bij te worden !

Het innemen van het nieuw lokaal en het aanwerven van

dezen teerlingbak, was alreeds voldoende om de gelegenheid te vinden een banket te geven en den datum ervoor te beleggen. Het had plaats op 25 Januari 1895. Voor dit feest werd een **baldaquin** in de gelagkamer geplaatst, waaronder de nieuwe leden zouden verwelkomd worden, de toespraken zouden gebeuren en de aspiranten-teerlingspelers als ridders worden geslagen en uitgeroepen.

De leden kregen aan tafel de spijskaart, een echt kunstwerk van de hand een onzer beste gentsche liefhebbers-teekenaars,

verbeeldend eene kudde verkens vooruitgedreven door een hansworst — de voorzitter — en op het laatste verken de vaandeldrager, beiden in koddige posturen herschapen door den teekenaar. Een deel der kaart was voorbehouden aan de aanduiding der spijzen : Zeelandsche oesters, tomatensoep, zalm capresons, konijnen, aardappelen, nagerecht, kaas, ooft, pasteigebak.

Van toen af hebben de « verkenspuisten » eenen ongemeenen luister gekend.

De maatschappij werd door haar zelf **koninklijk** betiteld !

Eene koninklijke (?) kroon werd vervaardigd voor het lid die als « koning » zou worden uitgeroepen — natuurlijk onder den **baldaquin** — en om die kroon waardig te dragen had het lid voor opdracht een cavalier van verken in den teerlingbak te werpen, en die kroon werd alsdan op het hoofd van den « koning » geplaatst.

Benevens deze kroonspeling werden er kampstrijden ingericht voor de leden die allerhande snuisterijen konden winnen.

Demokratische banketten aan 1 frank per hoofd waren opnieuw niet zeldzaam en men gebruikte de zonderlingste middelen om die te verwezentlijken. Bij het oesters eten werden hamer en bijtel bij het tafelrei gelegd om die te open door den gast zelf; voor het hervekaas eten had men eenen bijzonderen blok vervaardigd en zekere leden lieten zich niet zoeken om eenen hervekaas geheel en gansch op te smullen. Ouderen van dagen weten wat dit beteekenen wil : voor 35 jaren werd de hervekaas slordig in lang stroo ingepakt en iedere kaas woog ongeveer een kilo men den lekkeren reuk erbij !

Wanneer men het buikje goed gevuld had ging men eerst aan 't pijpen rooken alvorens eene partij te teerlingen. De lange pijpen kwamen voor den dag met den onontbeerlijken pot tabak.

Wij zijn in de gelegenheid geweest de tabakpot toebehoorend aan den schatbewaarder van dichtbij te mogen bewonderen en rechtuit gesproken hij is het waardig.

Die pot stelde dit bestuurslid ten dienste van de leden bij alle vergaderingen zoodat hij als algemeen eigendom aanzien werd.

Hij is — wij spreken in den « tegenwoordigen tijd » want hij bestaat nog en pronkt achter het vensterraam van het huis geteekend 166, Coupure, te Gent⁽¹⁾ — in gekleurd geleier, ongeveer

(1) Dit werd geschreven in April 1938.

20 cm. hoog en verbeeld een varken op de hurk gezeten, houdend eene Beiersche pijp in de muil en tusschen de pooten een straatvager. Hij heeft veel bewonderaars. De kop die aan den hals der romp afscheidt doet de dienst van scheel en werd destijds gebruikt als spaarpot.

Een spaarpot voor « De Verkenspuisten » !

Wij willen u eerst uitleggen hoe die verkenspot een verkenspuistenspaarpot is geworden. De schatbewaarder had de holte van den kop op de hoogte van den hals met een kurken vloertje gestopt derwijze dat de ruimte onzichtbaar werd. In het vloertje werd een blikken gleuf aangebracht waarvan de opening een koperen cent — muntstuk van 2 centiemen destijds in omloop — juist kon laten doorglijden om in den kop terecht te komen maar niet meer er uit kon tenzij hiervoor het kurken vloertje weg te nemen. Nu werd deze pot gevuld met lekkeren tabak. Bij iedere vergadering, wanneer de « verkenspuisten » rond de tafel zich kwamen zetten, werd de tabakpot die intusschen een pot met tabak geworden was, van achter het slot gehaald en in het midden van de tafel geplaatst. Nu hield onze schatbewaarder een streng oog in 't zeil om het naleven van de gesloten overeenkomst te doen eerbiedigen : voor ieder gestopte pijp moest men één cent betalen en dien in den verkenskop laten glijden. Hetgeen gedaan werd. Het gevolg daarvan was dat, telkens de verkensromp ledig werd bevonden, integendeel de verkenskop met een voorraad centen voorzien was. De centen werden geteld en verschen tabak aangekocht in « De Klok », Mageleinstraat, alwaar men tijdens den laatsten oorlog⁽²⁾ nog, lekkeren tabak krijgen kon aan een democratisch prijsken.

De « Verkenspuisten » bezaten benevens dien tabakpot, verder nog bierkannen, peper- en zoutvatjes, mostaardpotten in gekleurd geleier, varkens verbeeldend.

Het rooken van tabak uit een gemeenschappelijken pot gaf aanleiding tot kennismaking eener zustermaatschappij die deze laatste principes had aangenomen en zich de **Tabacos** noemde. Deze was gevestigd in « De Zwaan » — nu verdwenen — Noordstraat.

Eene verbroedering had welhaast plaats en ontstond doordien zekere leden der beide maatschappijen een eigen vaarttuig be-

(2) 1914-1918.

zatten, gewoonlijk yacht genoemd, malkander meer dan eens bij vaartgelegenheden en uitstapkens ontmoetten en zoo nader in voeling kwamen. Het ensemble dezer vaartuigen werd schertsend de *flotille* genoemd en bestond uit de volgende yachts: Blue-Bell, Libellule en andere, verder een canoë en de *flotille* eindigde met een.... kloef!

Het geven van een banket om die verbroedering te vieren, werd aldra besloten doch kon niet gebeuren zonder vooraf te gaan van eene prijsspeling in den teerlingbak. Er werd besloten: 1° de speling te laten doorgaan in het luthuis de « Nenuphar » (ofte *Waterlelie*) gelegen te Afsnee op de Leie; 2° er heen te gaan met de *flotille*; 3° een enkele prijs te geven en die zou bestaan uit een zilveren lepel en een vork dragend als merk de dooreengevlochten voorletters der beide maatschappijen: VerkensPuisten-Tabacos, met onderaan een bandelier waarop den datum werd herinnerd der eerste speling. Deze had plaats na het noenmaal dat bestond uit een monster-hutsepot en die in bereiding kwam van af den vorigen avond. Leden-toezichters hielden den ganschen vorigen nacht door de wacht bij de lekkere brokken onder het spelen met teerlingen en het nutten van menig glasje lekkeren drank.

De eerste trophée werd gewonnen door den h. Gustaaf Revoir, voorzitter van « De Verkenspuisten » op 13 December 1903.

Of er eentje op gepakt werd...

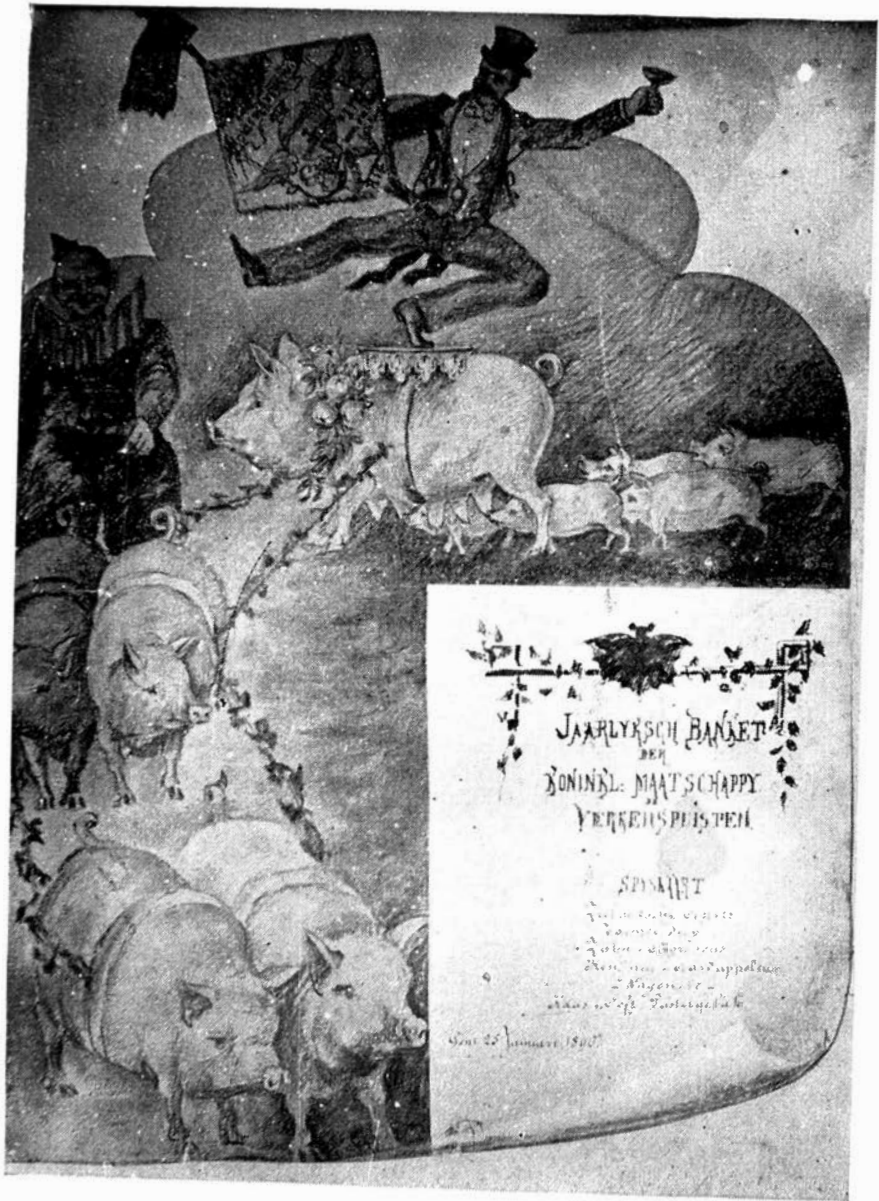
De tweede trophée werd insgelijks door dito veroverd op 3 Februari 1905 doch zijne vrienden beweerden dat hij « een mollepootje » op zak had.

De derde trophée werd gewonnen door den heer Jef Cornelis op 4 Februari 1906.

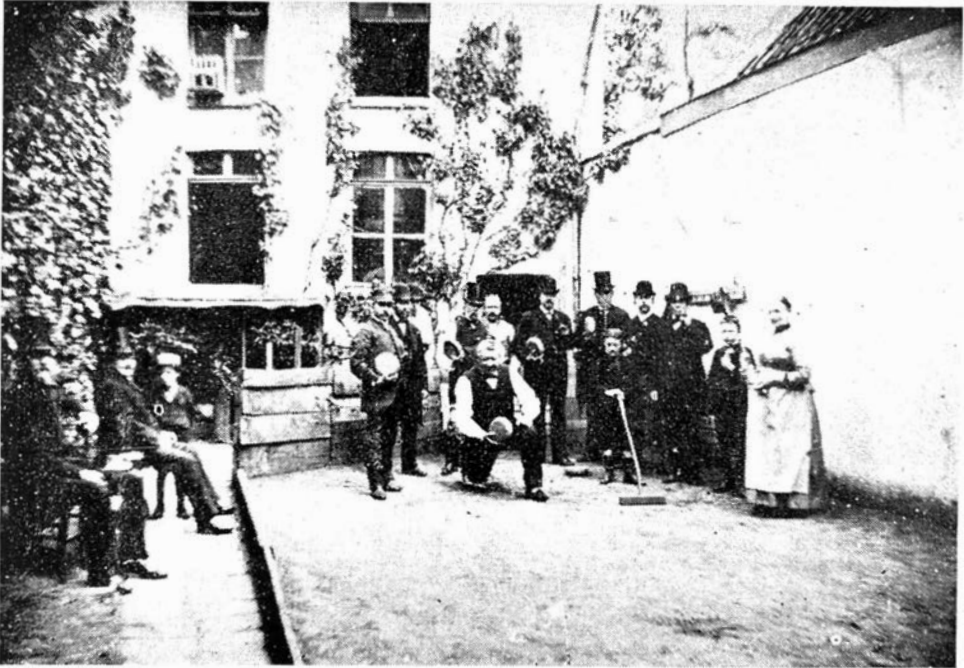
Vermoedelijk was het in den winter van 1904 dat een bijzondere trophée is te verteerlingen geweest, in « het Zulleken » en bestond uit een origineel werk van den heer Jef Cornelis, kunstenaar. Het verbeelde een uit eikenhout gehouwe soort hanap (kelk) waarvan de voet een varken was op de hurk gezeten en houdend op den kop eene zwaan welke tusschen hare vleugelen een zilveren schaal rustte. Bij de dichts gelegen feestviering werd dit kunststuk aan den voorzitter van de Tabacos plechtig aan tafel overhandigd, gevuld met Champagne-wijn. Deze dronk eene teug en overhandigde dan den hanap aan een « verkenspuiste » en dit lid gaf het alweer aan een lid der « Tabacos »

Gustave Revoir, voorzitter van « De Verkenspuisten »
en Robert Gallet, voorzitter van « De Tabacos ». (Verbroedering van 1904).

Maatschappij « De Verkenspuisten ». Spijskaart uit 1895.

Eene rolbaan rond 1888 « In 't Putje », Kortrijksche steenweg, Gent.

en zoo overhands ging het kunstwerk voortgeleverd totdat de schaal of kroes, ledig gedronken, opnieuw gevuld werd. Naderhand werden luisterrijke zangfeesten in het lokaal gegeven waaraan een puik keur van artisten-leden van de « Verkenspuisten » en de « Tabacos » — alsook vreemden — deelnamen.

Een der feesten werd terecht « internationaal banket en kunstavond » genoemd. Namen er onder andere deel aan als kunstzangers en declamators : Vandenbosch, Vande Castele, Piens, Heylbroeck, Gust Revoir, Pier Meyer, Dua, Lieven Duvosel, Juul Drubbel, Frans Uyttenhove, Jules Bresou, Leo Vander Haegen, Pourcilier, Melchisedech, Odisio en verder alle kunstzangers van eerste gehalte welke eene verbintenis hadden met den bestuurder van den Franschen Schouwburg.

Bij deze feesten werden telkens de muren behangen met karikaturen der oppervlakte van de muren zelf, gebeurtenissen gevend uit het « Verkenspuisten en Tabacos » leven dat meer dan eene grap herinnerde tot groot vermaak en jolijt der leden.

Van de « Verkenspuisten » blijven enkel nog eenige snuisterijen en fotos over; meest al de herinneringen zijn te loor gegaan tot zelfs de monsterteerlingbak !

GEWIJDE TEERLINGEN.

Jaren geleden sloten zich eenige christelijke personen aan bij eene karavaan die naar Rome toog om aldaar den Heiligen Stoel te naderen en van Zijne Heiligheid den Paus benediktie en zege te bekomen.

De reis in trein was nog al langdurig en om die in te korten, hadden reizigers niet alleen de gedachte opgevat zich met de zichten der landschappen te vergenoegen als tijdverdrijf maar ook met het kaartspel zich te vermaken en zelfs met het teerlingen.

Er was onder hen een vriend, wij zullen hem kortweg Henri noemen, die zich voorzien had van twee paar dobbelsteenen ofte teerlingen. Hij was vergezeld van twee kameraden, Armand en Oscar, die met hem lid waren van de « Vier Gekroonden » anders

(1) Gehuwde mannen.

De traditioneele teerlingbak had Henri niet mede genomen, gezeid de **gilde der gelapte broeken**⁽¹⁾. En er werd dapper geteerlingd.

een « trois François » deed hiervoor een uitgelezen dienst.

Voor de Gentenaars die nooit kennis maakten met het huis « **aux trois François** », zeggen wij terloops dat een groot hoedenmagazijn destijds op den Kalandenberg bestond met dien naam waarvan de koopwaar een eenheidsprijs bedroeg : 3.60 frank, in 't fransch **trois francs soixante** zinspelend op het uithangbord van den handelaar. In de uitstalling waren schetsen aangebracht, de grootte van een klein dagblad, de legende teruggevend op eene humoristische wijze van deze drie uitgebeelde mannen met name **François**. Wanneer men van een **Trois François** sprak, bedoelde men hiermede eenvoudig een gewone zwarte bolhoed. En zoo'n hoed was allerbest geschikt om naar wensch den teerlingbak te vervangen in den trein.

Het bezoek in het Vatikaan werd met den grootsten eerbied volbracht zoodat onze Gentenaars zonder den minsten twijfel, van Zijne Heiligheid den Paus benediktie en zege mochten te gemoet zien. Doch vooraleer die te verkrijgen, werd door de hooge geestelijkheid den aanwezigen bezoekers diets gemaakt dat Z. H. niet alleen alle attributen zegenen zou welke men maar wenscht, zooals beeldekens, paternosters enz., maar ook alle andere. Men had hiervoor eenvoudig den wensch van zegening op bepaalde voorwerpen te aanroepen en met deze intentie zou de wijding zich voltrekken.

Onze Henri heeft van deze eenige gelegenheid gebruik gemaakt om als eene bijzondere vergunning den Zege op niet alledaagsche voorwerpen in te roepen : namelijk op zijn teerlingen !

De karavaan werd verzocht zich neder te knielen...

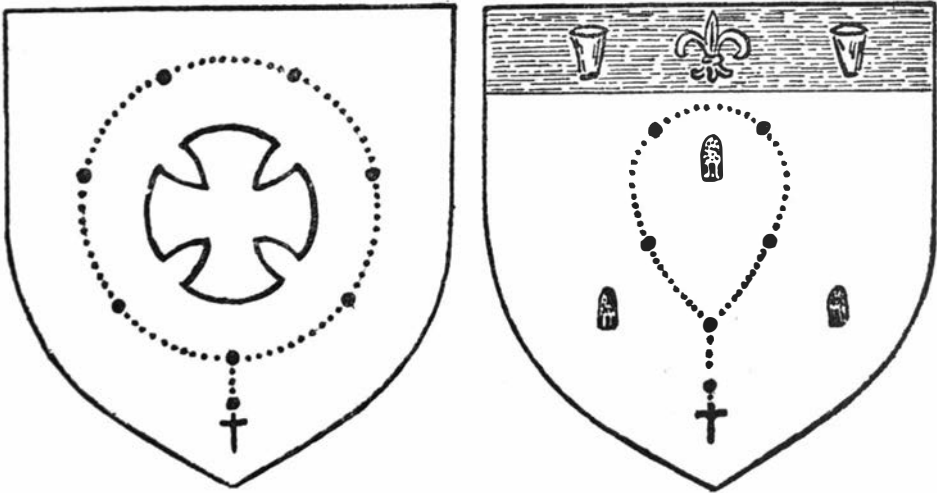
Op dit oogenblik maande Henri, Armand en Oscar aan, na een ellebooggestoot hen toegebracht te hebben, hun intentie van zegening op de teerlingen te vestigen tijdens de uitvoering van het gebed en het geven der benediktie door den Heiligen Vader.

De Wijding werd voltrokken en de teerlingen waren erbij !

Bij den terugkeer van Rome kwamen, op den trein, alweer de dobbelsteenen voor den dag. Nu waren de vrienden in vroolijk gezelschap van geestelijken die zich bij hen hadden aangesloten. Onze drie burgers speelden met drie geestelijken als tegenpartij

doch ditmaal was het een pastoorshoed, bereidwillig in bruikleen gegeven, waarin de teerlingen rolden, wat toch niet belette dat de drie priesters het onderspit moesten delven. Hoe dit kwam heeft Henri en zijne vrienden aan de tegenpartij verzwegen : zijne **gewijde** teerlingen hadden hem en zijne vrienden die overwinning doen behalen ! zoo maakte hij zich het plezier zulks te vertellen.

Wij hebben ten huize van Henri die teerlingen kunnen bewonderen; zij rusten in een zilveren doosje alsof dit opzettelijk vervaardigd ware voor deze gewijde teerlingen.

Blazoenen der Teerlingambachten uit de XIIIe eeuw.

VERHEERLIJKING.

Een oud en edel spel is wel het terelingen
 Dat speelt met Brahma's hulp en uiterst groot gemak;
 Het neemt een eereplaats in groote en kleine kringen
 Alwaar het vrienden telt rond een geschikten bak.

Weleer, 't Atheensche Volk beleefde omwentelingen
 Veroorzaakt door de drift van 'n Keizer⁽¹⁾ die te zwak
 Het teerlingspel verliet bij vrienden-hovelingen
 En gansch geruïneerd eens zat zelfs zonder dak.

(1) Caligula, zie blz. 2.

O, dat verwenscht vermaak ontnam hem rust in 't leven !
Bij ons, integendeel, zien wij een monument
Jolijt herinn'ren dat genoten wordt te Gent.

Als kunstgewrocht zal dit voor eeuwig blijven leven :
Gehouwd uit een gesteent en wordt het zelfs geen wrak
Tot vreugd van den Brahmist die 't noemt een Pietjesbak!

Emile Andelhof.

* * *

ERRATA.

Zie Oostvlaamsche Zanten, 12^e Jaargang, n° 5, blz. 159,
tweede regel, te wijzigen als volgt :
in dit geval een grootere lange of een Cavalier hoeven te zijn.

Het ontstaan van de Julius Caesarfeesten te Velzeke-Ruddershove

door J. & M. JANSSENS-BUYSE

't Is lang geleden...

Een late zomeravond van 1871...

Op de groote dorpsplaats van Velzeke zitten nog eenige moeie mannen neergehurkt in 't gras, onder de breede linden, vlak voor de herberg « De Ploeg ». Er liggen er ook twee, drie, lang uitgestrekt en kijken de lucht in... of 't morgen ook wel zoo stikheet zal worden?...

Vriese, meesterbakker, Vakiet noemen ze hem, en meesterkleermaker Ponet, — Povere is zijn bijnaam —, voeren het gesprek. Zij zijn niet lam gepikt en gebonden op den grooten korenkouter.

De Snellen uit 't huis van Commune, 'n kleine schavuit die beter al 'n paar uren in 't bed zou liggen, komt met wijde beenen 't groepje verwoegen.

— Nog zoo laat Snellen?...

De heeren van de wet fluistert hij, zitten t' onzent en 'k moest de deur uit van onzen Peet, maar 't heb ze afgehurkt, en onze Floddere heeft het ook gehoord.

— Awel, wat hebde gij gehoord, pruts... ge moest al lang in uw pijpje liggen!

Ja maar mannen, ge zult wel kwaad zijn als ge 't hoort. De heeren van de wet weten voor 'n goed part dat er te Zottegem een standbeeld van Egmont komt... Ja, ja, te midden van de markt, bovenop de fonteine!...

— Wat zegde gij daar, kleinen duvel, vroeg Vriese verontwaardigd.

— Awel ja, een standbeeld, dat is alzo ne grooten ijzeren man. Hij kan wel drij meters hooge zijn, zeggen de heeren van de wet.

— Heeren van de wet, heeren van de wet... wat weten die mannen daarvan, schimpte Povere.

— Hoor ne keer hier Povere, ik en kan toch maar zeggen wat da'k gehoord heb, en hebben die heeren gelogen, zoo liege kik

ook. Daarbij onze Floddere heeft het ook gehoord, vraag 't hem nen keer.

— Als 't azoo is mannen zijn we er leelijk aan ge... en hier gebruikte Meeze, die er ook bijlag, zóó'n ondeftig woord dat ik 't niet neerschrijven durf en waarmee hij eigenlijk « leelijk gefopt » beteekende.

— Dat zou nen toer zijn hé mannen, viel Reetje verver er tusschen.

— Dan zoudt ge wat zien van die Zottegemsche neusmakers... Oeijoeijoei !... ze zouden hunzelf niet meer kennen van hooverdij... Wat meent ge dan ?... een standbeeld op de markt !...

— Dan zullen ze nog liever doodstuiken dan nog aan eenen mensch van Velzeke nen goeien dag te zeggen...

— En ze 'n hebben geen eten in huis als ze de boerkens van Velzeke niet 'n hadden...

— Ze zullen nen krop krijgen van puren hoogmoed, die prutsen van Zottegemsche schoenmakerkens !... Ze stinken naar pek !...

Dit en nog meer maakte de hoofden heet en de tongen los van onze anders zóó kalme, zwijgzame dorpsgenooten. Er brandden vlammekeken van verontwaardiging en jaloerschheid in hun nijldige oogjes... En de oude smeulende veete tusschen de twee buurgemeenten scheen weer eens op te laaien. Hoe zich hierover wreken was de groote vraag. En elk kraamde op, om misnoegd naar 't bed te gaan.

— Allee mannen, slaapwel !... maar we zullen er toch nog ne keer op peinzen... dat zouden we toch niet mogen laten gebeuren, zei Vaket.

Maar 't gebeurde toch, en op 14 April 1872 werd een « schoonen man » plechtig onthuld te Zottegem. Al wat beenen had te Velzeke was er tegenwoordig. Tegen den avond, als de hoofden warm werden en 't meeste volk weg was, trokken Vaket en Povere samen met een heele groep Velzekenaren, waaronder Reetje verver, Meeze, den Haze, Paul'ze Clé, Wiet Vienhul en den mageren Vienhul, Mierke-Wittebrood en nog anderen, in rondedans rond den statigen Zottegemschen held, Lamoraal, graaf van Egmont, Kapitein generaal en Gouverneur van Vlaanderen en Artesië, Raadsheere van Staten, Ridder van het Gulden Vlies, Heere van Sottegem, Prins van Gavere... Al die titels stonden er op te lezen !

Ze zongen met wijde kelen en 't klonk uitdagend :

« En waar dat Velzeke niet en is, en is geen kermesse...

Viva, viva, van Velzeke oepsasa !

Viva, viva, van Velzeke oepsasa ! »

Het was niet als 'n ovatie bedoeld voor den grooten held, en dāt hadden eenige pienterige Zottegemnaarkens gehoord ! Ze voelden zich hevig geprikkeld. In een ommezien lagen ze aan den slag en 't werd 'n vechtpartij in orde zooals er overigens nu en dan plaats hadden tusschen 't jong volk van Velzeke en Zottegem. Maar dat het ditmaal gebeurde midden de groote Markt, was 'n uitzondering,... was 'n eenig schoone kans om de hitsige haantje van 't Zottegemsche eens te vloeren op eigen grondgebied.

Zoo eindigden de feestelijkheden rondom de vreedzame figuur van Lamoraal, graaf van Egmont, die voor het eerst getuige was van de zooveelste dispute, waarvan hij later bij zijn stille wake nog wel meer staaltjes zou krijgen.

Met 'n zekere fierheid om de zege, maar ook met 'n dosis weemoed om den zoo benijdenswaardigen Egmont, trokken de Velzekenaren huiswaarts. Er sluimerden wraakplannen in hun verhitte koppen, die nu nog maar hersenschimmig waren, maar later wel meer gestalte zouden krijgen.

Onderweg waren ze hier en daar nog eens binnengestapt om een pint lavend gerstenbier in hun droge kelen te laten loopen. En 't werd telkens nijdig herhaald dat « dienen man van Zottegem » wel mocht gestolen worden !

— Als Velzeke zijnen man zal krijgen, zal 't nen anderen vent zijn, dat voorzegge kik, voegde Vaket er bij ! Een forschigen buis op tafel of toog deed al de glazen rinkelen en zette zijn gezegde nog meer klem bij.

En zoo geraakten ze thuis en in 't bedde.

Maar Vaket kon niet rustig inslapen. Half wakend en half droomend lag hij daar... Zijn gedachten wentelden en woelden in zijn kop... Hij deed zijn geheugen geweld aan en zocht naar restjes van Vaderlandsche geschiedenislessen die nog in zijn geheugen waren blijven nestelen van in zijn schooltijd.

Hij zocht en zocht in de grijze oudheid naar namen van beoemde mannen, maar hij geraakte niet verder dan in de Lieven-Heerstraat. Ja, daar moest ergens een onderaardschen gang zijn van ten tijde van Julius Caesar. Daarover had hij zijn vader en

andere oude menschen hooren vertellen. Dat zou hij morgen nog eens aan vader Natus vragen.

Spijtig dat die zoo oud en sukkelachtig was, den laatsten tijd ! Die kon pertank zoo 'n wondere dingen verhalen, maar tegenwoordig kostte het moeite om hem aan 't vertellen te krijgen.

'k Zal over Napoleon beginnen, dacht Vriese, en als onzen ouden maar vertellen mag van als hij Bonaparte gediend heeft in Rusland,en van zijn reis die negen maanden duurde om uit dat verre land naar Velzeke terug te keeren, dan krijg ik hem misschien ook wel aan gang over Julius Caesar... Wie weet ?...

En zoo mijmerde Vaket voort.

Verbeelding en geheugen, onder invloed van 't inspireerend bier, werkten samen, en half luid herhaalde hij voor zichzelf heele frazen die hij vader Natus nog had hooren voordragen over Velzeke :

« In oude boeken staat geschreven dat Julius Caesar met zijn Romeinsche legerbenden vóór twee duizend jaar langs Velzeke en omstreken is voorbijgetrokken... ..Velzieke wil zeggen Veld van Cicero, en die Cicero werd hier door Ambiorix omsingeld en verslagen...

...Tusschen de gemeenten Velzeke en Zottegem, heeft men in diepe groeven Romeinsche medaliën, wapens, lijkbussen, koperen en bronzen afbeeldingen van Mercurius gevonden... »

Al die vreemdklinkende namen kwamen nu als van zelf op zijn tong. Maar hij werd er toch moe van en morgen zou hij er wat meer over vragen aan vader Natus.

Voltaan over zoo'n prachtige ontdekking, sliep Vriese in.... Maar zijn rustelooze geest dróomde verder... hij ging op zoek in de onderaardsche gangen van de Lieven-Heerstraat. Langs donkere bochten zwierf hij den duisteren weg door. Na zoeken en dwalen kwam hij bij 'n geheimzinnige krocht... Wat daar in geborgen zat ?...

Hij werkte allerlei hindernissen uit den weg en ontdekte er een reuzenbeeld, ...'n standbeeld, grooter en machtiger dan dat van Egmont ! Onderaan stond in blokletters : **Julius Caesar.**

Hoera ! Nu had Velzeke ook zijn held ! Wat zou Zottegem nù zeggen ?...

Van danige blijdschap werd Vriese wakker. Hij moest het bed uit op zoek naar Povere om over zijn droom te praten. Maar 't dorp sliep rustig nog, en onwillekeurig leidden zijn voeten hem

naar de Lieven-Heerstraat 't geheimzinnig oord van zijn droomen. De 4-5 meter hoge bermen aan weerskanten van de straat hadden hem nooit zoo mysterieus aangekeken. Wie weet, wat rijke beloften er schuilden in hun welige flanken !... 't Klepelde 4 ure op 't kloosterklokje. Vaket trok naar zijn oven en stak er 't vuur aan.

In de knettervlammetjes van het houtvuur zag hij fantastische gestalten. Een heele stoet van edele ridders en jonkvrouwen begeleidden den machtigen Romein Julius Caesar. Door de ruitjes van zijn looden vensterraampjes had hij volle zicht op de dorpsplaats Daar zag hij al het reuzenstandbeeld onthuld midden den volkstoeloop van heel Velzeke en... Zottegem. Hij zou voor dat grootsche feest « Julius Caesarkens » bakken voor de Zottegemers !

Dàt was de eerste kiem van de fameuze Juliusfeesten.

Na besprekingen, eerst in alle stilte en intimiteit — want zeker mocht Zottegem er niets van gissen — die dan stilaan uitgroeiden over heel 't dorp, werd een feestkomiteit gesticht. Het bleek echter dat het droombeeld uit de onderaardsche krocht « te broos en te kostbaar » was om zijn schuiloord te verlaten. Daarom stapten Vriese en Ponet naar Gent op zoek naar Snoeck-Ducaju. Die zou er wel raad mee weten.

— « Wel verduiveld, sakkerde de oude sterrenkijker, gij komt mij hier vragen naar het portret van iemand die bijna 2000 jaar dood is ! »

Maar onze twee Velzekenaars, zeker geen vervrozen kerels, kwamen in ons dorpke terug met een ijzeren harnas, bij een antiquair ontleend, en... en 1873, dus 'n jaar na 't Egmontfeest in Zottegem, had de inhuldiging plaats van een merkwaardig Julius Caesarbeeld.

Zoo 'n feest had Velzeke nog nooit gekend ! Zoo éénig grootsch en zeldzaam vonden onze voorouders het, dat de commissie van toen besloot het om de 25 jaar te vieren en tot op heden gebeurt dit men den grootsten luister.

Hier volgt het gelegenheidslied dat toen in 1873 gedicht en getoonzet werd door Modest Ghijs, liedjeszanger en kalverkuts (kalverkoopman).

In opzicht van taal en verzen is het zeker vatbaar voor verbeteringen, doch uit eerbied voor onze voorouders uit wiens borst het jaren geleden zoo diepgemeend heeft geklonken, behouden

en zingen wij onveranderd den ouden geschiedkundigen tekst.

Gelegenhedslied bij de Julius-Caesar feesten te

Velzeke gezongen

Opgeteekend door Hypp. Buyse, schoolhoofd te Velzeke-R^{uss} en nagezien
Matig-pluchtig door Jos. Van Lierde, onderwijzer, Hillegem, 2^e prijs conservatorium

Het Belgisch volk zoekt d'oude oorlogshelden - het den Te plaatsen
op een aangenamen troon. Zoo komen wij met volle recht te
melden, Het volk is hier en er bestaat geen hoon Om Ju-
lius Caesar hier te zien prijken op eenen troon geplaatst naar d'eerste
smaak, Het is de wil van armen en van rijken Dat dezen
held hier staat op zijnen staak Om Ju-li---

Gelegenhedslied bij de Julius-Caesar feesten te Velzeke gezongen.

Opgeteekend door Hypp. Buyse, schoolhoofd, te Velzeke-Ruddershove en
nagezien door Jos. Van Lierde, onderwijzer, Hillegem, 2^e prijs conservatorium.

1.

Het Belgisch volk zoekt d'oude oorlogshelden
Te plaatsen op een aangenamen troon
Zoo komen wij met volle recht te melden,
Het volk is hier en er bestaat geen hoon
Om Julius Cesar hier te zien prijken
Op een troon geplaatst naar d'eerste smaak,
Het is de wil van armen en van rijken
Dat dezen held hier staat op zijnen staak.

2.

Den grooten held is te Romen geboren
Van edel volk dat voor Christus bestond
Het was een jongen die was uitverkoren
Latijn en Grieksch dat hij zeer goed verstond
Welsprekendheid en kwam hem niet ontbreken
Hij wierd verbannen uit Roomsche rijk
Door Cicero werd hij uit het land gesteken
Op zestien jaren was hem niemand gelijk.

3.

Hij kwam in Azia een tijd verblijven
Door zijn gedrag kreeg hij de burgerskroon
Door zijnen moed deed hij veel volk verdrijven
Die hij bekwam voor zijn verdiende loon
Als hij de dood van Sylla had vernomen
Kwam hij naar Romen zijn geboorteland
Hij is met luister in de stad gekomen
En wierd Rentmeester door zijn groot verstand.

4.

Als hij nu oud was 21 jaren
Trok hij naar Spanje met een groote macht
Want hij was in krijgskunst heel ervaren
Hij heeft 't land geheel ten onder gebracht
Hij werd Regent of Kerkmeester verkoren
Kwam naar Cadix om het standbeeld te zien
Van Alexander die daar was geboren
Hij was bedroefd voor zoo een groote liên.

5.

Op korten tijd kwam hij 't Fransche volk ook dwingen
Te buigen door zijn overgroote macht
Hij komt hun op d'Alpische bergen dwingen
Op vijf jaar zijn zij ten onder gebracht
Hij komt de Duitschers aan den Rhijn bevechten
Die hij ook sloeg met overgroote kracht
800 steden won hij met zijn knechten
De Zwitsers viel ook in zijne macht.

6.

Hij wilde ook de Nederlanden dwingen
Te buigen voor zijn overgroot geweld
Ons steden komt hij met veel kracht bespringen
Hij heeft er veel in zijne macht gesteld
Maar Belgie kon hij toch niet dwingen
Hij wierd bevochten door het vrouwgeslacht
Zij kwamen door zijne legerscharen dringen
Hij heeft zijn leger van daar weggebracht.

7.

Het Belgisch volk wierd eindelijk verslagen
Door overmacht bleven zij in den strijd
Zoo bleven zij den Keizers Juk verdragen
Het heeft geduurd een langen tijd
Maar door verraad wordt iedereen bedrogen
De Keizer wierd door zijn eigen volk vermoord
Hij wierd beschuldigd en zeer wreed belogen
Met 5 steken wierd hij het hert doorboord.

8.

Voor 't laatste vrienden staat dezen held te prijken
Op Velsicque's plaats voor iedereen ten toon
Waar iedereen zal mogen komen kijken
De eerbewijzen krijgt gij voor uw loon
Die dezen held het schoonste komt vereeren
Met zijn gezang speeltuig of instrument
Het Velsicque's volk zal hem den rug niet keeren
Als zij u zien zijn zij altijd content.

Het volgend verslag over het Juliusfeest van 3 Juni 1923 verscheen in 't Zottegensch weekblad « De Beiaard » van 10 Juni en getuigt dat het met dezelfde vitaliteit gevierd werd als in 1873 en... met de vriendelijke hulp van Zottegem.

VELSICQUE-RUDDERSHOVE.

1873 - 1898 - 1923. — Naklank van de 50^e verjaring der Juliusfeesten, gevierd op 3 Juni 1923.

Door een heerlijk weder begunstigd, dat waarlijk voor ons, door den Hemel was weggelegd, heeft Zondag laatst onze gemeente een nieuwe schitterende parel bijgezet aan de glanzende kroon van haar roemrijk verleden, en in de jeugdige herten onzer knapenschap, een zaadje neergelegd dat, ten gepaste tijde ontkiemen zal, om de eere en de oude Vlaamsche zeden van hunne vaderen hoog te houden.

Van in den vroegen morgen waren alle huizen bevlagd en werden de feesten door de kanonnen met forsche stem aangekondigd. — Het weder scheen heerlijk te zullen zijn, hetgeen reeds op zijn eigen een zeldzaamheid mocht heeten in een zomer zonder zon noch zand.

Ook had op ieder aangezicht, den frisschen glimlach, alle bezorgdheid en kommer verdreven.

In den voormiddag hadden wij, als een gelukkig toeval, de schoone en indrukwekkende processie, waar onze lieve kleintjes, de hoop der komende dagen blank en bont, als lustige vlinders vooruitvlogen, als voorposten in het leger van het alverwinnend Woord; waar eene ontelbare opeengepakte menigte stil en ingetogen, eerbiedig en vroom, kwam getuigen, dat in Vlaanderen, het oude Kristen Geloof, ongenaakbaar en ongehavend aan alle stormen heeft weerstaan.

Om 2 ure namiddag begonnen de feesten; nog eenige kanonschoten en weldra zag men de menigte aanstroomen.

Met fierheid mogen wij zeggen dat nooit zooveel volk te Velsicque is gezien geweest.

En toen na een prachtig concert en wonderschoone turnoefeningen het beroemde beeld van Cesar te midden eener heilige stilte werd ontbloot zag men door de menigte heen, talrijke oude grijze, nog kloeke Velzekenaren vooruitdringen. Zij hielden hunne gretige levendige oogjes gericht op het kleed waaronder den antieken Romein verborgen zat.

Bij die oude mannen kon men zelfs Brusselaars, Gentenaars, enz., onderscheiden. Die moedige kerels waren de oude veteranen die vijftig jaar geleden, het eerste Juliusfeest hadden medege-

maakt, en nu hunne oude, stramme ledematen hierheen hadden gesleept, om nogmaals tusschen hun volk, de oude guitige perten van het geestige Velsicque te kunnen meevieren.

Die oude trouwe veteranen danken wij vooraf voor de eer die zij ons zijn komen bewijzen, hun tevens biddende deze hulde te willen aanzien als eene uitnoodiging voor het jaar 1948 op de 75^e verjaring van het feest.

Het is hier de geschikte plaats om eene eerbiedige hulde te brengen aan de nagedachtenis van Pieter Ponet en Eugeen De Vriese zaliger, die de voornaamste ontwerpers zijn geweest van dit feest, dat geschikt schijnt om de eeuwen te trotseeren en ons nakomelingschap nog tal van blijde uren te verschaffen. Om voort te gaan, drukken wij verders onzen besten dank uit aan de Turnmaatschappij « Eikels worden Boomen » en de Koninklijke Fanfarenmaatschappij « Vlijt en Kunst » van Sottegem die ons een blijk hebben gegeven van kunst en opoffering om dees feest den grootsten luister bij te zetten (in weerwil van de oude veete!).

Nu is Julius weer ingesluimerd en ligt rustig op zijn praalbed het oogenblik af te wachten waarop hij het omliggende eene andere maal zal mogen vergasten op een lustig en vroolijk samen-zijn.

Wel zijn er personen die beweren durven, dat onzen Julius soms zijn schuilplaats verlaat om een uurtje te gaan visschen op het grondgebied van Strijpen.

Welnu, zelfs indien zulks tegen alle waarschijnlijkheid in, echt mocht wezen mogen wij deze geringe zwakheid niet beschouwen als een vlek op de groote faam van Velsicque.

Als slot bedank ik al dezen welke verleden Zondag onze gemeente door hunne aanwezigheid een blijk van vriendschap en vertrouwen zijn komen geven, en wensch hun het geluk binnen 25 jaar nogmaals te mogen terugkeeren om Julius te zien.

Tot weerziens in 1948 !

Over « Zeispreuken » in « Ferdinand Huyck » van Jacob van Lennep

door F. van ES.

In den « *Mercure de France* » (15-2-1933) liet de bekende Fransche folklorist A. Van Gennep een nota verschijnen over zg. « **Wellerinnes** ». Daarmee worden volksche spreekwijzen bedoeld, waarin de meening van een werkelijk of ingebeeld wezen (persoon, dier, ja, zelfs zaak) wordt uitgedrukt en die in een vasten vorm door de overlevering werden overgemaakt.

De naam « **Willerinne** » werd aan soortgelijke gezegden door Van Gennep gegeven bij gemis aan een anderen in het Fransch, omdat Sam Weller, de trouwe knecht van Mr. Pickwick, den held uit de « *Pickwick Papers* » van Ch. Dickens, herhaaldelijk dergelijke uitdrukkingen gebruikt, waarvan talrijke door Dickens rechtstreeks aan de volkstaal werden ontleend, andere door den schrijver zelf werden uitgedacht.

Het gebruik van dergelijke uitdrukkingen is zeer oud. Ze zijn verwant met de « *hadiths* » der Oostersche Muzelmannen en worden zelfs gevonden bij schrijvers der Oudheid: Grieksche en Latijnen.

In « *Brabantsche Folklore* » (13^e jg., n^r 77, 287-291) verschen een artikel over deze eigenaardige gezegden ook onder den titel « **Wellerismen** », geteekend A(lbert) M(arinus), waarin benevens de nota van Van Gennep dergelijke Vlaamsche en Waalsche uitdrukkingen werden ontleed.

Het is mijns inziens gansch verkeerd in een Vlaamsch tijdschrift die vreemde en niet passende benaming te gebruiken en te blijven gebruiken, gelijk nl. in den 14ⁿ jg., n^r 79, blz. 59-61 en zelfs voor een oorspronkelijk Nederlandsch artikel door Frans Hendrickx, « *Wellerismen, Bijdrage tot een Studie van het Zoutleeuwsch dialect* » (14^e jg., n^r 82, blz. 261-273).

Wij, Vlamingen, bezitten reeds jaren een veel passender en sprekender benaming voor deze uitdrukkingen, wij noemen ze « *zeispreuken* » — immers wordt er in iets **gezeid** door een derde persoon. Vele zeispreuken werden gepubliceerd in de verschillende jaargangen van « *Biekorf* », van « *Volk en Taal* », of staan vermeld in onze talrijke *idiotica*.

Daarbij waarom zouden wij, Zuid- en Noordnederlanders, spreken van « Wellerismen »? Heeft Jacob van Lennep al in Papers » zagen het licht in 1837-38 — niet tal van dergelijke zijn « Ferdinand Huyck », verschenen in 1840 — de « Pickwick » uitdrukkingen gelegd in den mond van den rondborstigen, diklijvigen optimistischen scheepskapitein Pulver, die voer voor de firma Van Baalen, waarin de held Ferdinand Huyck compagnon was?

Wij zouden dan met recht kunnen spreken van « **Pulverismen** », indien de benaming niet zoo pedant, zoo weinig volksch en zeker niet zoo duidelijk en zoo passend was als « zeispreuk ». Hier volgt een greep uit den « Zeispreukenschat » van Kapitein Pulver. Vele dezer spreuken — zooals die van Weller trouwens — werden rechtstreeks ontleend aan de volkstaal.

Voor ons onderzoek hebben wij de 50 Cents-Editie van A. W. Sythoff, Leiden, der werken van van Lennep geraadpleegd.

« Ik hoop dat ik geen belet doe, zooals het mes tegen den oester zei » (blz. 169).

« Ued. doet mij blozen, als de kreeft zei tegen de braadpan » (blz. 171).

« Komaan ! zooals de man tegen de nieuwe laars zei,... » (blz. 171).

« Dat zullen wij weldra hooren, zei doove Fijs » (blz. 171).

« Hij zal mij welkom zijn, zooals de spinnekop van de vlieg zei » (blz. 173).

« Ik was blij dat ik er met fatsoen afkwam, zooals de edelman zei, toen hij tot den strop veroordeeld was en de gratie verkreeg onthoofd te worden » (blz. 174).

« Ik hou niet van die nieuwsgierigen, zooals de bakker zei, toen de broodwegers bij hem aan huis kwamen » (blz. 175).

« Nu, om weer op ons verhaal te komen, zooals mijn eerste stuurman placht te zeggen als hij 's morgens zijn oorlam nam. » (Woordspeling : verhaal = vertelling, beteekenis in den tekst, en verhaal = herkrijging van krachten), (blz. 176).

(Het zou met Sander en mij en slecht hebben uitgezien) « gelijk je op zijn tijd zult hooren, zooals de dief, die zijn vonnis beethad ,tegen zijn maat zei, die het nog krijgen moest » (blz. 177).

« Wel dat viel mee, zooals de dronken bottelier zei, toen hij

met de gangtrap in zee rolde » (blz. 179). (Met « gangtrap » zal hier « valreepstrap » bedoeld zijn).

« Ik heb een bast (buik), die kan er tegen (nl. tegen het drinken), zoals Thomasvaer in de klucht zei » (blz. 181).

« Geen nood en goeie reis, zoals de man, die zich baadde tegen de haaien zei » (blz. 182).

« Ik heb ook nooit verlangd de kennis te hernieuwen, zoals de dief tegen den beulsknecht zei » (blz. 183).

« Niemand kan 't helpen, zoals de man zei, toen hij zijn vrouw van de trappen gegooid had » (blz. 365).

« Reken daarop, zoals de schoolmeester zei, toen hij den jongen een schellingskoek in plaats van een lei in de hand stopte » (blz. 373). (Schellingskoek = een koek van een schelling of 30 cent.)

« Wij zullen zien wat er van wordt, zei de blinde » (blz. 375).

« 't Is al gewasschen, Patroon ! zoals de kajuitsjongen zei, toen hij de hemden van den kapitein overboord had laten vallen » (blz. 382).

« Ik vraag verschooning, zoo ik den verkeerde voorhad, gelijk de soldaat zei, die zijn kornel overhoop schoot » (blz. 386).

« Hou uw gemak, zoals de havik tot de duif zei, terwijl hij haar plukte » (blz. 396).

« Ik weet wat ik denk, zoals de vent in 't dolhuis tegen den oppasser zei » (blz. 398).

« (Pulver) laat zich geen brik voor een barkas verkoopen, zoals ik zei » (blz. 399) (Zeemansuitdrukking voor : zich niet laten bedriegen, zich geen knollen voor citroenen laten verkoopen. Pulver haalt hier zichzelf aan).

Nog iets over den burgemeester en de gazette van 't Zieklien

door JOS. VERMEULEN.

In « Oostvlaamsche Zanten », 14e jaargang, 1939, blz. 136-152, gaf de Heer Emiel Andelhof, een interessante bijdrage ten beste over één der eigenaardigste « Gentsche typen » uit de 19e eeuw, den burgemeester van 't Zieklien. Schrijver vermeldde daarin, en beschreef de officieele uitgave van die denkbeeldige gemeente, de « Moniteur van 't Zieklien », uit de jaren 1879 en 1880.

Na die twee jaren van werkzaamheid, zou, blijkbaar de bedrijvigheid van die corporatie fel zijn gedaald, en zou « bij de andere feestelijkheden die nog kwamen, de burgemeester wel eens zijn uniform uit de kast hebben gehaald », maar 't was er bijna al mee. Aldus de meening van den schrijver.

Het lijkt me dan ook interessant een kleine aanvulling bij het vorige artikel te geven.

In het jaar 1897 namelijk, verscheen een nieuwe serie van de Moniteur van 't Zieklien, die de schrijver van de eerste bijdrage niet kende. Ik bezit er twee nummers van. In het tweede wordt nog een derde nummer aangekondigd. Of het ooit verschenen is, weet ik niet.

Formaat : 42.50 × 30 cm. Het tweede nummer is op groen papier gedrukt. Telkens vier bladzijden.

Boven de titel, leest de eerste regel ten hoofde van het blad : 1° en voorlaatste nummer. (Hetzelfde voor het tweede nummer dat genoemd wordt, 2° en voorlaatste nummer). Dan verder : 1500 jaar bestaans. Seizoen van de regenbogens 1897.

De titel zelf is ietwat veranderd; het blad heet nu :

MONITEUR OFFICIEL VAN 'T ZIEKLIEN.

Onder kenspreuk : Lachen en laten babbelen.

Rapsnelpersdrukkerij van 't Zieklien voor de redactie elders.

Abonnementsprijs : Genoeg intekenen op de lijsten, bijzonderlijk alle herbergiers voor 't welgelukken van de Revue en van 't banket.

Annoncen en reclamen : 3 ellen voor ne frank, voor meer ellen zal men rekenen per kilometers gelijk in de Congo.

« Het blad heeft alle politieke denkwijze der wereld, te weten : katholiek, klerikaal, liberaal, geus, commercial, progressiste, socialiste, anarchiste, volepukiste, boulangiste, satiriek, asmatiek, photographiek, plastique, muzikist, telefonist, trapist, cyclist. »

Beide nummers dragen, naast den titel, een rooden ronden inktstempel. In 't midden : Gemeente Zieklien. In den rand : Opperstaf der Burgerwacht. 1830.

Het programma der feestelijkheden, die worden aangekondigd, luidt als volgt : Eersten dag, Zondag 22 Augustus 1897. Ter gelegenheid van de St. Pieterskermis, ingericht door den bond der Neringdoenden van St. Pieterswijk. Ringsteking voor rijwielen, en eierkoers met tweewielige rijtuigen op Sint Pietersplein.

De tweede dag, Zondag 29 Augustus 1897, schijnt de groote dag te zijn geweest, en de plechtigheid wordt genoemd : Bijtredding der wapenschouw der Burgerwachten van 1830, voorzien van hunnen kluts en wapens.

Een eigenaardigheid van den hoofdschotel moet hebben gelegen in de aanwezigheid van den « Lord Mayor van Londen ».

Of het nu rond dat tijdstip is geweest dat de Vlaamsche Lord Mayor van Londen, de Dendermondenaar Polydore de Keyser (1832-18..) een bezoek bracht aan zijn geboortestad heb ik niet kunnen achterhalen; maar ik veronderstel wel dat deze klucht daarmede in verband moet worden gebracht.

Ziehier nu hoe het wordt beschreven.

Om 17 uren. — Ontvangst van den burgemeester van 't Zieklien vergezeld van den Lord Mayer van Londen, den majoor Caseye van Basevelde, en den ambassadeur van Roemanie. Groote wapenschouwing op de Polfijnplaats (Lange Kazernestraat), promenade, défilé en grooten bivak door de garden van 1830 tot 1837 die zullen verwelkomt (sic) worden op de frontière van 't Zieklien door de autoriteiten van St. Pieterswijk waar hun den eerewijn zal aangeboden worden door de afgevaardigden van den bond der neringdoenden.

Het feest zal aangekondigd worden door het gebulder van het kanon, en het luiden van al de klokken der gemeente, zooals de kerken van St. Pieters-Aalst, Ste Colette, de fabriek Schamphelaere, de groote nieuwe chocoladefabriek en de klok van 't Zothuis (Strop).

Om 18 1/2 u. — Vereeniging op St. Pietersplein in grooten

tenue (heure militaire). Na de rangschikking der gewapende macht in gelederen van 50 mannen (om de straten niet te belemmeren) vooruit trekken naar de Heuvelpoort waar de staf zal begroet worden door de Brabançonne en het nationaal aria van de gemeente Zieklien. Korts nadien zal geheel den opperstaf met de vreemde uitgenoodigden, den burgemeester, den Lord Mayer van Londen en majoor Caseye van Basevelde de mannen in oogenschouw nemen, daarna een repos van een halve uur om de gasten en uitgenoodigden te laten pijsteren.

Onmiddellijk daarna zal het voorwaartssignaal gegeven worden, en geheel den annekensnest zal optrekken langs den Zwijnaardschen steenweg voorbij de kathedraal van St. Pieters-Aalst, den Kortrijkschen steenweg om den ambassadeur van Roemanie aan het spoor van 't Zieklien af te halen, die met den burgemeester den défilé, en te zelfdertijd de Bivak zal bijwonen voor de ziekliensche garde's soepe te proeven.

Om 20 uur zal het burgerleger op de grens ontvangen worden... om dan naar 't Sint Pietersplein te trekken... om het banket hun aangeboden binnen te spelen.

Om 21 uren groot bal... Den Burgemeester zal een solo dansen (op zijn engelsch).

Om 24 uren groote cantate uitgevoerd door het Burgerslegioen van 't Zieklien, en het muziek van St. Pieterswijk onder het bevel van meester Krip.

Er wordt nog aangekondigd dat ook « De Schacht van Perse, meedoet in de lolle »⁽¹⁾. En verder worden, zooals in de in het eerste artikel vermelde nummers, het vertrekuur der treinen aangekondigd : « De trein uit 't Schokkebroersvestje is vervroegt, en den trein uit 't Luizengevecht naar 't Zieklien vertrekt om 0.01 en zal aankomen om 0.07 ». Aankondigingen : een aanbesteding voor 2000 gamellen moetende dienen voor het groot Banket der burgerwacht op Sint Pietersplein enz. Alles dus in dezelfde trant als vroeger. In het tweede nummer, staat een portret van Seys. Illustratie bij de « Biographie van onzen Seys, onzen burgemeester ».

« Hij es geboren in 't jaar van de petaterplage, zijn moeder was een brave vrewwe, die heure kromme gere zag, hij was altijd

(1) Het adres van de Schacht van Perse, is in de Bagattenstraat. Hier wordt dus de medewerking bedoeld van de handboogmaatschappij, die naar de wip of perse schiet.

content als hij maar een louze in zijn hoofd zitten had, toujours content, jamais malade. Hij groeide zeer goed op, flink en wel gemaakt, zijn keus viel moeilijk om een stiel te leeren, hij heeft er wel twintig geprobeerd enfin hij is tapissier-decorateur geworden.

Sedert 20 jaar is hij Burgermeester van 't Zieklien en hij doet de boel draaien, en de nering is er goe mee; is het voor een goed werk te doen hij es te peerde...

Geteekend, namens de redactie : Elders. »

Er wordt eindelijk nog in aangekondigd : « Pour les adieux. Grand concert instrumental, donné par la Garde Civique du Zieklien.

Op het programma :

1. Marche militaire van Meulebeke.
2. Ouverture van de Spriete Pompe, enz.

En een groote kantate, uitgevoerd door 400 kinderen en de wachters van 't Park.

Met de medewerking van de koormaatschappij « De meelworms ». Woorden van Retpe Spriet, en muziek van Pietje Snot, prijs van Rome. (Meelworms = De Melomanen, natuurlijk).

En het blad geeft nog volgende **Introductie** uit de kantate ten beste.

Solo door tenor Groeneerde.

Op dezen schoonen dag van vreugde en plezieren,
Ziet hier 't program van al wat men dan ook zal vieren.
Den Burgemeester van 't Zieklien die met de gratie Gods
De vijanden van den Kattenberg heeft verdreven,
Keert Zondag in triumph weer naar zijn kot.
Daarom worden nu ook al die feesten gegeven.
's Namiddags is 't groote revue voor al de Garde-civieken
En omdat 't volk zich daarna niet zou verdrieten
Is er daarna in het park groot muziek.
Dan nog, die wilt kan naar de perse schieten.
Verders nog omdat iedereen zou tevreden zijn
Geven de pompen van St. Pieters anders niet dan wijn.

Koor :

Vivat, vivat,

Voor de gemeente welk schoone feesten.

Vivat, vivat,

Kromme Seys, Proficiat.

Dat lijkt dus wel in zekeren zin, een viering van Seys te zijn geweest. Zooals gezegd, werd nog een derde nummer aangekondigd. En wel op de volgende manier.

Om de menschen te bedanken,

zal de gazette van 't Zieklien nog eens verschijnen met het proces-verbaal van de Revue, waarin al de mannen zullen vermeld worden die zich niet goed gedragen hebben alsook de straffen welke zij bekomen hebben.

De gedecoreerde mannen zullen insgelijks in het blad verschijnen. Men zal in dit blad spreken over de jalousie van de garde civiek van eene gemeente in 't omliggende die kwaad zijn op die van 't Zieklien.

In hoeverre nu die feesten zijn gelukt of niet kan ik niet zeggen. Maar ik vond het interessant dit hier mede te deelen, ter vervollediging van de vroegere gegevens eenerzijds, en ook omdat uit heel dat opzet en de manier van voorstellen zoo typisch de geest van echte « Gentsche lollekensheeren » uitstraalt, dat het op zich zelf een leuke bijdrage vormt tot de kennis van het Gentsche volkstype.

Zanten

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN.

VARIANTEN OP DE KAARTSPELRIJMPJES.

(Voormuide, Gent).

Aas aas, land van Waes,
Waar dan de meiskes luupe
Om vurte kaas te kuupe.
Heere, meneere, kost en kleere,
Sla maar toe, 't en doe geen zeere,
Geef maar nog ne slag te meer
Voor meneere van 't gravekasteel.
(geen « graafkasteel » of « grofkasteel »)

De variante « Heere, meneere, drij keere », heb ik nochtans ook gehoord.

Voor « Vrouwe, vrouwe » (natuurlijk op zijn Gentsch uitgesproken « Vrewe, enz. » dezelfde versie als Gittée, maar voor den « zot » (le valet), die ik nooit in Gent geen « boer » hooren noemen heb, gold het volgende rijmpje :

Zot, zot, waterpot,
Drij petaters in eene pot,
eene voor vader, eene voor moeder
en eene voor zot, zot, waterpot.

Ik heb nooit anders gekend dan die versjes, en ik wist zelfs niet dat zij bij een kaartspel te pas kwamen om stompen uit te deelen. Ik denk dat mijne Mama dat ook niet wist, want zij heeft er mij nooit iets van gezegd. Het is waarschijnlijk dat zij die rijmpjes, als klein kind, van hare oudere broeders en zusters geleerd had. Zij zelf had weinig op straat gespeeld, en ik hoe genaamd niet.

Mijne moeder was geboren in 1853. Zij kende nog andere Gentsche « Nursery-Rymes », waaronder een eigenaardig soort recitatief :

« De pot en de schijve,
laat ze maar drijve
al over de zee, zee, zee,
Mannekeszee, enz. »

H. Piette.

KINDERRIJMPJES UIT SINT-NIKLAAS (Waas), verzameld door Georges De Keersmaeker.

I. Aftellerkens.

1. Onder de bank ligt wa zand,
mêegetrokken naar Engeland,
appelen van Oranje,
peren van den eersten boom,
al die heeft, heeft de goude kroon.
De goude kroon van Beêvren,
morgen zal het reegnen,
overmorgen zal het zonneke schijn',

vader, moeder klompen, klompen,
Janneken is verzonken,
Janneken is vergaan
met zijn leêren broeksken aan.
En — gij — moet — hem — zijn !

2. Onder de banke staat een pint :
Al die er van drinkt
stinkt !
3. Onder de banke ligt een muis,
is meneer de Wit nie thuis,
twee weezemannekes
twee koekepannekes
twee zonder ziel,
acht en acht is zestien.
4. Onder het kapelleken
daar ligt 'nen dikke stront;
daar kwamen twee mam'zellekes,
die staken hem in huldren mond :
Goei chokolat,
goei peperkoek,
en — gij — zijt — af !
5. Peperbolleken kwam mij tegen
mee 'nen baard zoo groen als gras :
Sapperdebleu, wie zeut da peizen,
dat da peperbolleken was !
We zaten in de zon,
we hoorden Mie Kanon,
vie van de Franschen
en de koningsjon
makaron
bim-bom !
6. Tien pond stront
in een bolleke gerold,
dat blinkt,
dat stinkt,

dat er 't bloed uit sprinkt,
den duvel kwam het halen
in zijn bloote kont.
Een, twee, drie... tien.

7. 'k Ging naar de winkel om een brood,
't kocht twe strekskes een blaad en e rood,
wa kiesde van da blaad of van da rood ?
(Het aangeduide kind antwoordt:) rood
blaad.

Hebt gij wel rood
blaad ?

8. Mijn vader heeft een paard beslagen,
hoeveel nagels steken er in ?
Niet boven de tien, of ook niet boven de vijftien,
en zeg hoeveel er in steken ?
(Het aangeduide kind zegt een getal.)
We zullen eens gaan tellen,
van al die madmoizellen :
een, twee, drie... (tot aan het gekozen getal.)

9. Ingel de vingel de vangel de vos,
kwik zijn steertjen, koddeken los,
eiken, bijken, diados,
kobben, gij loopt los !

10. Inne-minne-manne-mo,
krakke-finne-fanne-fo,
inne-minne-manne-mo,
en gij zijt cho !

11. Ik en Jantjen
zaten in e mandjen,
Jantje riep :
Ik ben hem niet !

12. Ek
spek
suikerstek,

Jantje was aan 't eten,
lekker, lekker eten,
ek
spek
suikerstek.

13. Ieken
bieken
Borgerhaat⁽¹⁾,
Is er niemand op de straat?
Is er niemand op de weg?
Ie, bie, bos, af!

14. Holleken
bolleken
riepsiezolleken,
holleken
bolleken
knol!

15. Enken
tenken
filamenken,
enken
tenken
af!

Ons lievrâken van den toren
heeft gezegd, dat gij eerlijk
en deerlijk er aan moet zijn.

16. Een, twee, drij,
broekschijterij;
vier, vijf, zes,
olie in de flesch;
zeven, acht, negen,
'k kom den broekschijter tegen;
tien, elf, twelf,
ge zijt den broekschijter zelf!

(1) Borgerhout.

17. Een, twee, drij, vier, vijf, zes, zeven,
waar zijde-gij zoo lang verbleven ?
Hier en daar,
'k weet nie waar,
achter e kapelleken blijve staan.
18. Al die de voetjes niet kan trekken,
boem, boem, boem !

WESTVLAAMSCHE ZANTEN.

1. KINDERRIJMPJES UIT MEENEN.

Eerst een vingerliedje :

Op mijn hoedjen staat een trompetje
En daarbij een hanepLuim,
Pluim, Pluim, Pluim,
Hier is mijne vinger
En daar is mijne duim.

Vergelijk het volgende met 't versje uit Oudenburg, blz. 61;
14° jaargang. (O.Z.). Zóó gaat het te Meenen :

De school ê gedaan,
Den appel ê gebrään,
En Jantje moet in 't hoekje staan.

Ik heb een schoon kasteel
Van herelicoliere,
Ik heb een schoon kasteel
Van tierelereira !

Een kniedeuntje :

Jute, jute peerdje
Met zijn vlassen steertje,
Loopt een beetje zieder
En ge gaat een beetje lever krigen.

Rondedans :

Lange, lange reke,
De brug gaat morgen breken
Wie zal ze vermaken,
Met stokken en mee staken ?
Van één, van twee, van drie !
Killeboleo !

Dan verder :

Daar kwam daar ne pater
En hij viel in 't water;
Daar kwam daar ne puut
En hij trok-t-er hem uut.

Sef, Suul en Sarel
Zaten achter dikken Karel.

Leontientje,
Kopt een kientje !
Es het groot ?
Steekt het dood !
Es het kleene ?
Steek het alleene !
Es't van passe ?
Steek het in de kasse !

Plak !
'k Ga naar de markt
'k Koop 'n koe,
En een beetje lever toe
En een beetje pensen
Veur de zieke, zieke menschen.

Soldatje,
Kameradje,
Pakt een bladje
En vaagt joen g...tje !

De twee volgende worden op een vooisje gezongen :

Hi-han, den ezel schyt korrenten,
Hi-han, den ezel schyt bonbons
Crostiljons !

Jan, mijne man
Die koeken bakken kan;
En zijn wuuf scheidt korenten,
En de pot viel om
En de koeken waren krom;
En ze vochten gelijk serpentes.

Twee CORRIGENDA bij vroeger opgeteekende rijmpjes :

1. — Op bladzijde 82 van Oostvl. Zanten, 1939 bij het rijmpje « Daar staat een koe... » moeten het ontbrekende derde vers aangevuld, en de laatste regel verbeterd worden als volgt :

En die zweere die braakt uut,
En 't vertelseken is uut !

2. — Het vierde rijmpje op blz. 81, terzelfder plaats als hierboven, zou beter dialektisch, zooals uitgesproken, worden opgeteekend, en bij den aanhef lezen : « Vliendermuis », in plaats van « Vledermuis ».

Mag ik — alhoewel het dan geen loutere « zanten » meer zijn —, hier toch een kleine beschouwing over dit Meenensch « Vliendermuis »-rijmpje tusschenvoegen ?

Dit zesregelig deuntje immers dat onsamenhangend lijkt, schijnt mij wel samengesteld te zijn uit brokstukken van verschillende volksrijmpjes.

De twee eerste regels zijn de beginregels van een dingetje dat zoowel te Oudenburg (zie blz. 62, Jaarg. 1939, Oostvl. Zanten), als in Limburg op verschillende plaatsen werd opgeteekend. Zie « 't Daghet in den Oosten », 6^e Jaarg., blz. 129; 19^e Jaarg., blz. 42; 20^e Jaarg., blz. 184). Te Sint Truiden luidt het :

Vledermuis
Komt 't avond thuis.

Onze twee eerste regels dus; maar gaat dan verder voort met :
Ik zal u een beddeke maken
Met twee besch... laken.

De twee volgende regels van ons deuntje zijn, ietwat veranderd, een ander zelfstandig dingetje, dat, volgens sommigen, de roep van den merel moet nabootsen :

Drink ens uit
en tap nog eens !

Zie daarover « 't Daghet in den Oosten », 2^e boekdeel. 1887; 1888, blz. 153, waar het gaat over Limburgsche en **West-Vlaam-**sche zangwijskens. De wijze staat er opgegeven.

Volgens « Ons Volksleven » (10° jg. 1898, blz. 173) is dit in Noord-Brabant een rijmpje op het geluid van den « wijntapper ». Dat lijkt dichter bij de waarheid te zijn.

En de twee laatste regels dan, komen oorspronkelijk, doch lichtelijk gewijzigd, uit een rijmpje dat den roep van den weduwaal moet uitbeelden. Zei het verhaal uit Ternat : « Toen de musch herberg hield » in Pol De Mont en A. De Cock « Vlaamsche Plant- en Diersprookjes », blz. 94.

Zoo lijkt me dat onsamenhangend dingetje verklaard, « in drie schuifkens », met de medewerking van vledermuis, mees en wielewaal.

2. STAFRIJMZINNETJES.

a) Eén uit Meenen :

Marie Mertens maakt mijn mutseke met mijn machientje.

b) Twee uit Geluwe :

1. Wie weet waar Wietje Wetje weunt ?
Wietje Wetje weunt Westwaars weg !
2. David deed den duivel dansen door den dikken dunnen
David dacht dat de duivel dood was ! [draf;

3. RAADSELS.

1. — Het raadsel van « Ietje Petietje » uit Oudenburg, aangehaald op blz. 67, artikel W. Gysseling, luidt als volgt te **Meenen** :

Ietje Petietje viel van de bank,
En 't en is geen dokter die Ietje Petietje genezen kan !
(Ei).

2. — En 't eerste van de serie raadsels van « 't Groeit buiten » uit Oudenburg, in zelfde artikel op blz. 65 opgegeven, luidt in Geluwe als volgt :

't Groeit aan d'hage
't Bloeit aan d'hage,
En 't wikkelt in huis.

(Wisschen wieg).

Vergelijk met deze twee een raadsel uit Beringen ('t Daghet in den Oosten, 3^e Jaarg., blz. 56).

't Groeit in den bosch,
't Bloeit in den bosch,
En 't komt in huis staan schuddekoppen.

Opgeteekend door

Jos. Vermeulen.

Bondsleven

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING
van Zondag 10 December 1939 in het Auditorium van het
Hooger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde van
's Rijksuniversiteit, Lange Meire, 14, te Gent.

De zitting wordt te 9.45 u. onder voorzitterschap van Prof. Dr. Paul De Keyser geopend.

De voorzitter dankt de talrijke aanwezigen en verontschuldigd de Heeren Mariën, volksvertegenwoordiger, Senator-Burgemeester Vander Stegen, Prof. Dr. Frans Olbrechts, Drs Jef Van Overstraeten, Drs Walter Weyler, Mejuffer Colomba Thiel, de H.H. Gabriel Celis, Leon De Fraye, Pol Stepman, Fern. Van Es ziek of elders weerhouden en houdt daarna eene lezing over : « Uitslagen van een Folkloristisch Enkwest in de Provincie Oost-Vlaanderen in 1939 » waarvan hieronder een zeer beknopte inhoud :

Eigenlijk zijn het nog geen definitieve uitslagen die ik U mededeel maar wel wetenschappelijke thema's, die voor onderzoek vatbaar zijn. De tot nu toe verschenen kalenders van Volksgebruiken berusten op gegevens. Zoo onder meer Gabriël Celis' Volkskalender en de Waalsche

Almanaak van R. de Warsage waarin te veel gegevens uit boeken en tijdschriften zonder voldoende controle werden opgenomen.

Daarom zijn wij aan een nieuw onderzoek begonnen. Dank zij den steun der provincie ons door tusschenkomst van den Heer Louis Fredericq, gewezen rector der Universiteit, die alsdan gouverneur der provincie was, werden vragenlijsten aan de 297 gemeenten van Oost-Vlaanderen gestuurd waarop 296 hebben geantwoord.

Deze lijsten bevatten twee hoofdvragen :

a) Zijn er bijzondere volksgebruiken in uw gemeente met betrekking tot de maanden?

b) Wanneer hebben in uw gemeente de jaarmarkt, de kermis (of kermissen) de ommegang plaats?

Niet al de antwoorden voldeden maar velen waren goed, zeer goed zelfs en zekere gaven veel bijzonderheden.

Ons doel is dus :

1. Een ontwerp opmaken van een nieuwen volkskalender.

2. De verschijnselen te vergelijken.

3. Een aantal Folkloristische verschijnselen op kaart te brengen.

Dit alles wordt breedvoerig uiteengezet met de te volgen methode en spreker eindigt met een oproep tot de aanwezigen, liefhebbers zoowel als specialisten, om zich met eene der onderdeelen van het onderzoek te willen bezig houden.

Deze uiteenzetting had een groot succes en wij drukken de hoop uit proefstukken ervan eerstdaags in O. Z. te zien verschijnen.

Daarna kwam den Heer Advokaat Jos Vermeulen aan de beurt met een lezing over « Filips van Artevelde in de Letterkunde en in de Folklore ».

Aanleiding tot deze studie was het feit dat we in 1940 het zesde eeuwgetij krijgen van Filips Van Artevelde's geboorte. Spreker hoopt dat, niettegenstaande de onverkwikkelijke tijdsomstandigheden toch een passende vorm van herdenking zal worden gevonden.

Evenals zijn vader werd Filips lange tijd verongelijkt, en het is pas in het midden der 19^e eeuw dat we stilaan zijn figuur gewaardeerd zien worden.

Treffend is anderzijds wel het feit dat de figuur van Filips Van Artevelde, eerst in de letterkunde buiten onze grenzen verschijnt. In 1830 reeds in Duitschland in een werk van Von Tromlitz, dan in Engeland (Sir Henry Taylor, 1834) dan in Frankrijk V. T. Dinoncourt in 1839.

In 1842 verschijnt het eerste Vlaamsche gedichtstuk aan Filips ge-

wijd: een vers van Vader Rens. Spreker gaat dan de verschillende uitingen van die Arteveldeliteratuur na, die van Van Duyse, die van Karel Boogaerd, van Jan Bouchery; de beste Filips Van Artevelde-stukken zijn het gedicht van Vuylsteke getoonzet door Gevaert en het drama van Cyriel Verschaeve (1912).

Alles te samen een zestal romans, 4 kantate's, 6 tooneelstukken, een dichtverhaal, een dozijn afzonderlijke gedichten en twee zangspelen. Een zevental componisten hebben op Filips Van Artevelde-teksten gecomponeerd. Fil. Van Artevelde is dus wel een bron van inspiratie geweest.

Wat de folklore betreft stelt spreker vast dat Filips Van Artevelde in verband wordt gebracht met de voornaamste symbolen van Gent.

Dulle Griete wordt gezegd door hem te zijn voor 't eerst gebruikt bij 't beleg van Oudenaarde; de Draak van 't Belfort zou hij na de verovering van Brugge en Beverhoutsveld naar Gent als buit hebben meegebracht; in Leie en Schelde-waters deed hij niets liever dan met de lijn visschen. (De Gentsche lijnvisschers moesten hem als groote beschermer van hun corporatie uitroepen!) Eindelijk Fil. Van Artevelde en de volksdevotie bij de bedevaart te West-Roozebeke.

Ten slotte stipte hij aan dat telkens men te Gent van officieele zijde een plan begon te hebben om Filips te eeren (gedenkplaat in 1895, een wandschildering in de groote zaal van 't Stadhuis in 1898) er niets van in huis kwam. Alleen van private zijde vindt men een Fil. Van Artevelde-monument opgericht. Het huis met beeld in de Borluutstraat. Gent is hem dan nog altijd iets schuldig.

Zou in 1940 b.v. een tentoonstelling van Arteveldiana niet de belangstelling voor deze figuur kunnen opwekken? En laat alvast de folkloristen het goede voorbeeld geven, en aanstaande jaar in hun poppentheater met een Filips Van Arteveldestuk voor de pinnen komen.

Verslag van den Secretaris.

Mevrouwen, Mijnheeren,

Wij beleven onzekere tijden en dit legt wellicht uit waarom ik niet half zoo optimistisch ben als vorig jaar.

Stellig staan wij er voor het oogenblik nog goed voor maar de toekomst is onzeker en vol zorgen.

Maar kom, het valt misschien wel beter uit dan ik vrees en daarom ook mogen wij den moed niet laten vallen.

Ons ledental is vooruitgegaan en ik durf hopen dat wij voor 1940

en de volgende jaren steeds op de verkleefdheid van allen mogen rekenen.

De 14^e jaargang van Oostvlaamsche Zanten, waarvan U thans het laatste nummer werd toegestuurd, moest noch voor de hoedanigheid van den inhoud, noch voor de hoeveelheid geleverde artikels voor de vorige jaargangen onderdoen.

In den loop van het jaar verschenen bijdragen van de Dames Mary vande Waal en Elza Foncke en van de Heeren Prof. Dr. Paul De Keyser, Advokaat Jos. Vermeulen, E. Alleman, Cyriel De Vuyst, René Ladrière, Emiel Andelhof, Fern. Van Es, Clem. Trefois, Lod. Lievevrouw-Coopman e.a. waaronder wij vooral vermelden :

De Steenen brooden van St. Niklaaskerk te Gent, door Prof. Dr. Paul De Keyser.

De Boerenkleedij in Oost-Vlaanderen, door Lic. Mary vande Waal.

De laatste wetten van het Wenemaershospitaal, door Elza Foncke.

Vertelsels, sagen en sprookjes, door Cyriel De Vuyst.

De Burgemeester van 't Zieklien, door Emiel Andelhof.

Kerkpatronen en Bedevaartplatsen, door Meester Jos. Vermeulen.

Mogen wij er nogmaals uwe aandacht op vestigen dat er van de uitgaven van den Bond nog steeds eenige exemplaren verkrijgbaar zijn op het secretariaat. In die serie stellen wij ons voor eerstdaags het werk van den Heer Trefois « Oorlogsfolklore 1914-1918 », waaruit U heden een brokje wordt medegedeeld, uit te geven.

Door de omstandigheden gedwongen en als voorzorgsmaatregel hebben wij ons verplicht gezien een deel der verzamelingen uit ons Museum in te pakken en te bergen. Daarom werd het Museum voorloopig gesloten.

Dit brengt echter een groot geldelijk verlies te weeg, geen inkomgelden en toch steeds onderhouds- en verwarmingskosten. Wij moeten dus uitzien naar eene oplossing die ons uit dezen benarden toestand kan redden.

In de eerste plaats denken wij er aan eene reeks vertooningen van poppenspel in te richten in een goed verluchte en verwarmd lokaal dat gebeurlijk te onzer beschikking kan worden gesteld.

De poppenspelen worden door het Gentsch publiek graag gezien en wij hopen dat het veranderen van lokaal niet zal schaden aan het succes dat wij gewoon zijn bij deze vertooningen te boeken.

Gedurende de week der Gentsche feesten was er een ware record-opkomst voor de vertooningen door het Spelleke van de Muide gegeven. Gaarne brengen wij hier eene welverdiende hulde aan Mevrouw en

Mijnheer Boes voor de belanglooze offervaardigheid door hen aan den dag gelegd. Gansch de week hebben zij zich te pande gesteld om die reeks vertooningen, door duizenden bijgewoond, tot een goed einde te brengen. Dit doen zij nu reeds sinds verscheidene jaren met denzelfden onvermoeibaren ijver waarvoor wij hen veel dankbaarheid verschuldigd zijn.

Het onzekere van den Internationalen toestand heeft ons belet dit jaar uitstappen in te richten hetgeen ons in de eerste plaats ten zeerste spijt. Laat ons hopen dat het ons zal gegeven zijn aanstaande jaar de reeds lange serie voort te zetten.

Zoals elk jaar werden eenige onzer leden uitgenoodigd om voordrachten of lezingen te houden, o.m. de Heeren Prof. Dr. De Keyser, te Deinze; Julien Boes, Radio Vlaanderen, te Deinze; Prof. Dr. Eug. Stubbe, te Deinze; Baert, te Deinze; Clemens Trefois, in het N. I. R. en Academie voor Schoone Kunsten.

Nu nog een paar woorden over de subsidies.

Voor den Bond ontvingen wij met dank de gewone toelagen van het Ministerie van Openbaar Onderwijs en het Provinciebestuur voor dewelken wij een zeker aantal exemplaren van ons tijdschrift moeten sturen.

Wat het Museum betreft kregen wij de tegemoetkoming van de Stad Gent. De Staatssubsidie, waarvan wij jammer genoeg nog maar een jaar genoten, werd echter door de Commissie van Financiën geschrapt, iets waartegen het Ministerie van Openbaar Onderwijs en het Stadsbestuur van Gent in beroep gingen. Wij van onzen kant lieten natuurlijk ook niet onverlet.

Een paar dagen geleden ontving ik het officieus bericht dat de toelage die ons voor 1939 beloofd was op min dan de helft verminderd was daar waar een Waalsche inrichting het volle bedrag mocht ontvangen.

Waarlijk niet zeer aanmoedigend en een nieuwe slag voor de financiën van het Museum.

Wij danken niettemin het College van Burgemeester en Schepenen der Stad Gent, de Heeren Volksvertegenwoordigers Mariën en Anseele en Senators Vander Stegen en Gabriël voor hunne welwillende en vruchtdragende tusschenkomst in deze zaak en drukken tevens de hoop uit in het vervolg steeds op hen te mogen rekenen.

En nu op hoop van zege en met versche moed het jaar 1940 aangevat!

De Heer penningmeester Clemens Trefois zette alsdan den financiëleen toestand van den Bond uiteen :

ONTVANGSTEN :

Overdracht vorig jaar	2672.65
Regeeringssubsidie	5000.00
Provincie-subsidie	2000.00
Bijdrage der Leden	3281.00
Bijzondere Regeeringssubsidie	8600.00
Advertentie	350.00
Verkoop van monogr. Andelhof-Vermeulen	1031.00
Aan het Museum geleende som terug ontvangen	1400.00

Totaal Fr. 24.334.65

UITGAVEN :

Drukkosten (Oostvl. Zanten, uitnoodigingen)	8085.20
Illustratiemateriaal	1222.35
Fotografisch materiaal en teekeningen	409.00
Bureelkosten	982.00
Aankoop van Schrijfmachine	1050.00
Aankoop van boeken	28.00
Propaganda	226.05
Reservefonds voor subsidieering van folkloristische uitgaven, bekroonde werken, plaatselijke opzoekingen, enz.	5000.00
Museum voor Folklore	4300.00
Alfons de Cock-fonds	1000.00

Totaal Fr. 22.303.25

Op den gewonen dienst bedragen de ontvangsten . Fr. 24.334,65

De uitgaven beloopten . Fr. 22.303,25

zoodat er een batig saldo is van Fr. 2031.40 over te dragen op het dienstjaar 1939.

Begrooting voor het dienstjaar 1940.

ONTVANGSTEN :

Vermoedelijk overschot 1939	2500.00
Toelage Regeering	5000.00
Toelage Provincie	2000.00
Bijzondere toelage Regeering	4000.00
Bijdrage leden en beschermleden	3000.00
Verkoop afzonderlijke nummers	300.00
Advertentie	100.00
Onvoorzien	500.00

Totaal Fr. 17.400.00

UITGAVEN :

Drukkosten Oostvl. Zanten	8000.00
Illustratiemateriaal	1400.00
Alf. De Cock-fonds	1000.00
Bureelkosten	900.00
Propaganda, opzoekingsdienst, folkloristische uitgaven . .	1500.00
Museum voor Floklöre	2000.00
Aankoop boeken en a. folkl. materiaal	600.00
Onvoorzien	2000.00

Totaal Fr. 17.400.00

Het volgende punt aan de dagorde was de verkiezing van vijf beheerders in vervanging van de Heeren Julien Boes, Gabriël Celis, Prosper Luyckx, Lodewijk Verloot en Adolf Woedstad uittredend en herkiesbaar. Daar er geen andere kandidaten werden voorgesteld verzoekt de voorzitter de uittredende beheerders, bij handgeklap, als verkozen te verklaren.

Als slot hield den Heer Clemens Trefois, eene lezing over : « Een greep uit de oorlogsfolklore 1914-1918 »⁽¹⁾.

Het is, zegt de voordrachtgever, een proeve van ontleding van de psychologie van den volksjongen in oorlogstijd.

Het cynismus, de humor en de spot schijnen de voornaamste, onmisbare elementen van hun buitengewoon uithoudingsvermogen te zijn. Spot en humor domineerden hoog boven hun miserig bestaan in de tragische Ijzervlakte.

Als typisch voorbeeld gaf spreker een greepje uit de honderde feiten. Dit was de psychologie van de « grooteter » of de zoogenaamde « claqueur ». Zoo gaf hij onder meer een overzicht van de troepenbevoorrading in de loopgrachten, de speciale benamingen of termen, de aangewende middelen om zijn rantsoen te kunnen vermeerderen, of verdubbelen zelfs, en de geestige als onaangename verrassingen daaraan verbonden.

De afwisseling van het « menu » werd ook niet vergeten en als slot deelde hij de meest origineele feiten mede betreffende het drinken en de befaamde « claqueurs », « rouspeteurs » en ander volkstypen uit den wereldoorlog 1914-1918.

Deze lezing viel zeer in den smaak. De voorzitter maakte zich de tolk

(1) Enkele fragmenten uit « Frontleven ». Bijdrage tot de oorlogsfolklore.

der aanwezigen door den Heer Trefois van harte geluk te wenschen en te danken voor zijne zoo interessante als flink gedocumenteerde mededeeling.

Heer Verlodt drukt den wensch uit het werk van den Heer Trefois « De soldatentaal van den Vlaamschen Volksjongen in den Wereldoorlog 1914-1918 » dat volgens hij meent te weten persklaar ligt, door de zorgen van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen te zien uitgeven. Heden, besluit hij hebben wij het genoeg gehad er een brokje van te genieten en dat zegt ons genoeg.

Na een laatste woord van dank door den Heer Voorzitter Prof. Dr. Paul de Keyser werd deze prachtige en leerzame Jaarlijksche statutaire vergadering te 12.45 u. voor gesloten verklaard.

De Secretaris.

MINISTERIE VAN OPENBAAR ONDERWIJS.

Nationale Commissie voor Folklore.

Ontwerp van Vragenlijst over de folklore van den oorlogstijd (naar de Vragenlijst van Zwitsersche soldatenfolklore 1914-18).

1. Welke zijn de voortekens die den oorlog aankondigen?
2. Welke voorspellingen bestaan er bij het volk aangaande den oorlog en den dood van vorsten en volksleiders?
3. Kent U legenden aangaande gevechten of slagvelden?
4. Door welke middelen denkt men zijn leven te kunnen beschermen en redden? Welke godsdienstige of bijgeloovige voorwerpen worden als beschermingsmiddel aangewend door soldaten of groepen (amuletten en mascottes)?
5. Gaan zekere personen voor onkwetsbaar of onoverwinnelijk door?
6. Bestaan er voorwerpen die het gevaar aantrekken?
7. Bestaan er onschuldige of bijgeloovige middelen om onfeilbaar het doel te treffen?
8. Welke volksgeneesmiddelen worden gebruikt om zekere lichamelijke kwalen, gevolg van den oorlog, te voorkomen, te verzachten of te genezen?

9. *Welke middelen worden soms gebruikt om zich aan den soldatendienst te onttrekken?*
10. *Zijn er bijzondere gebruiken in zwang bij de inlijving van rekruten?*
11. *Welke liederen zingt de soldaat? (alles verzamelen wat niet kunstmatig werd aangeleerd uit boeken of in zangvereenigingen; dus: niet enkel de oude volksliederen, in den eigenlijken zin van het woord, maar ook nieuwer materiaal en zelfs geheel modern, en zulke die wellicht zonder waarde zouden kunnen schijnen; spotlieders tegen bepaalde personen; regiments-, bataillons-, compagnies-liederen of liederen van bijzondere wapens (artillerie, luchtvaart, tanks, enz.) Niet schromen gekruide liederen te noteeren.*
12. *Komische opschriften op schildwachthuisjes en wachtlokalen, enz.*
13. *Woorden aangepast op de wijzen der signalen.*
14. *Soldatentaal (Uitdrukkingen of spotnamen gebruikt om zekere graden, zekere wapens of uitrustingsstukken, het eten en het drinken, de dorpen, de boeren en de burgers aan te duiden, geheimtaal; ijverzucht tusschen verschillende regimenten, enz.)*
15. *Kent U vertellingen of grappen betreffende de oorlogvoerenden, het leven in de kazernen of te velde in mobilisatie- of in oorlogstijd?*
16. *Welke zijn de vermaken en spelen van den soldaat?*
17. *Met wat soort van knutselwerk houdt de soldaat zich bezig in zijn vrijen tijd?*
18. *Kent U bedevaartplaatsen waar de huisgenooten van den soldaat gaan beëwogen? Waarvoor? Deelt de gebruiken en praktijken mee.*
19. *Welke patroonheiligen worden aangeroeven 1° door soldaten, 2° door groepen? Welke zijn die groepen?*
20. *Rol der oorlogsmeters.*

Onderrichtingen.

De antwoorden moeten gericht worden aan het Ministerie van Openbaar Onderwijs, Nationale Commissie voor Folklore, 42, Leuvense weg, Brussel.

De correspondenten worden verzocht het nummer der vraag aan te duiden bij elk antwoord.

Zij worden eveneens verzocht op te geven:

- 1°) *hun naam en beroep;*
- 2°) *hun burgerlijk adres;*
- 3°) *hun militair adres.*

BELANGRIJK BERICHT.

De Nationale Commissie voor Folklore, die van den Minister van Openbaar Onderwijs de opdracht gekregen heeft, te waken over de bescherming en bewaring van ons folkloristisch patrimonium, verzoekt ons de aandacht onzer lezers te vestigen op onderstaande beschouwingen.

Als voorzorgsmaatregel tegen het brandgevaar bij luchtaanvallen, hebben de Bonden voor Luchtbescherming, langs radio en dagbladen om, den raad gegeven de zolders te ontruimen en inzonderheid er alle licht ontvlambare voorwerpen uit te verwijderen.

Deze maatregel, die door een prijzenswaardige voorzichtigheid werd ingegeven, houdt nochtans een ernstig gevaar in voor ons folkloristisch patrimonium, want er bestaat vrees voor dat men, uit onwetendheid of onbezonnen ijver, voorwerpen zou vernietigen, die van werkelijk belang kunnen zijn voor de studie van de plaatselijke geschiedenis en de gewestelijke folklore.

De Nationale Commissie voor Folklore richt dus een dringenden oproep tot al de bezitters van folkloristische voorwerpen en documenten, opdat zij niet lichtzinnig zouden vernietigen wat het verleden ons heeft nagelaten. In geval van twijfel omtrent de waarde of het belang van zulke voorwerpen, ware het wenschelijk inlichtingen in te winnen bij bevoegde personen en, inzonderheid, het advies te vragen van de conservatoren der plaatselijke musea, de bestuurders van gewestelijke folkloristische tijdschriften of den secretaris der Nationale Commissie voor Folklore op het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

Moest bij de particulieren geen veilige schuilplaats voor bedoelde voorwerpen voorhanden zijn, dan zou men deze, na onderzoek door een deskundige, voorloopig in bewaring kunnen geven aan de plaatselijke musea.